

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

Ld
9
30

3 2044 004 511 374

Ed 9.30

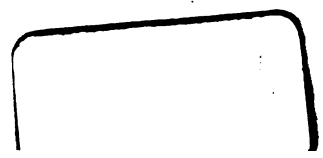

Harvard College Library

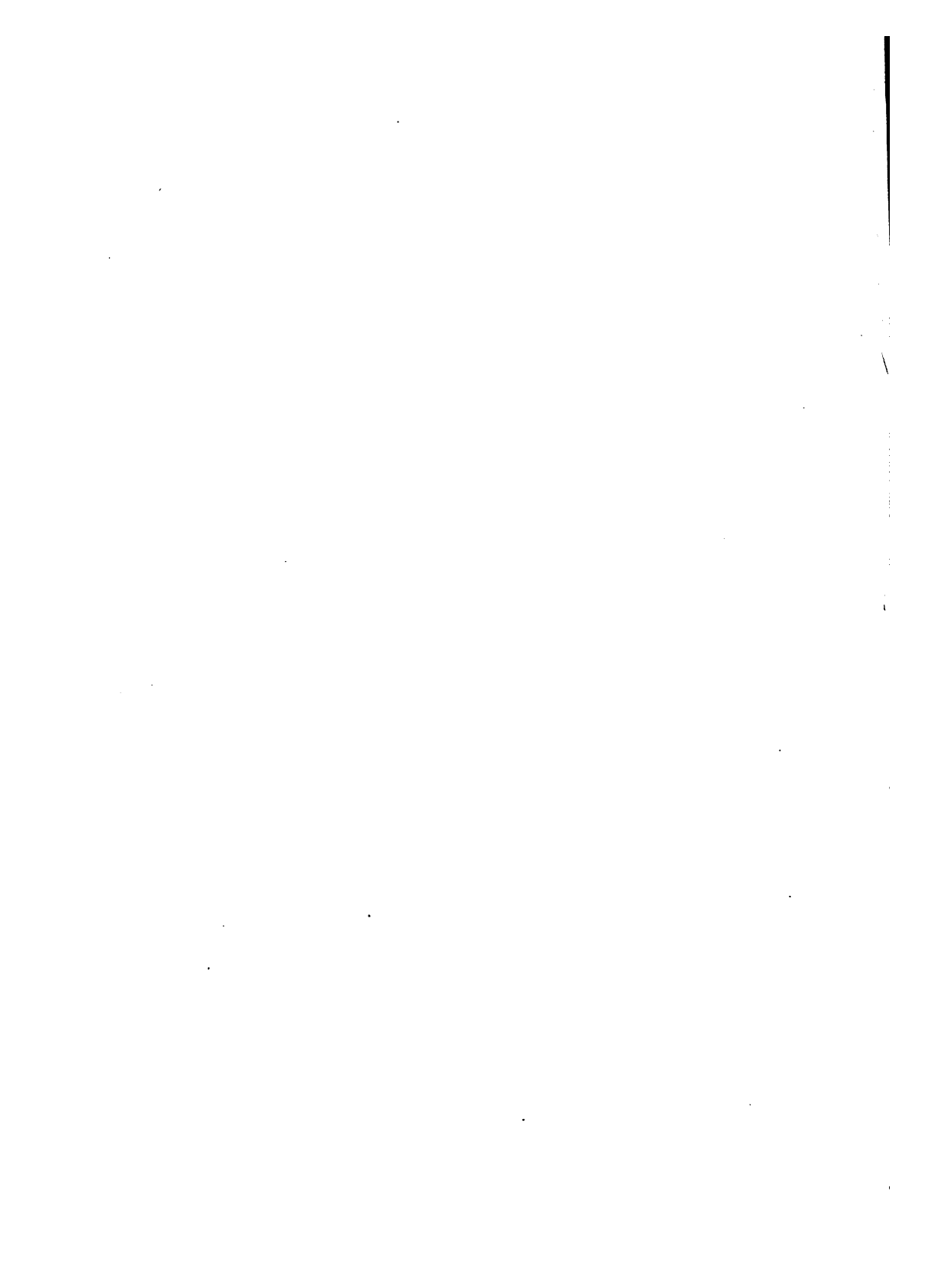
THE GIFT OF
STEPHEN SALISBURY,
OF WORCESTER, MASS.

(Class of 1817.)

26 July, 1895.

6532

⊙

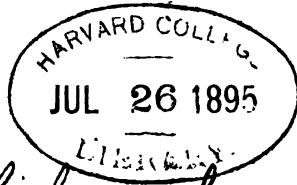
DE
TIB. CLAUDIO DONATO
AENEIDOS INTERPRETE.

DISSERTATIO
INAUGURALIS PHILOLOGICA
QUAM
CONSENSU ET AUCTORITATE
AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM ORDINIS
IN
ACADEMIA GEORGIA AUGUSTA
AD
SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES
RITE CAPESSENDOS

SCRIPSIT
CAROLUS HOPPE 1868
BEROLINENSIS.

GOTTINGAE
MDCCXCI.

La 9.30

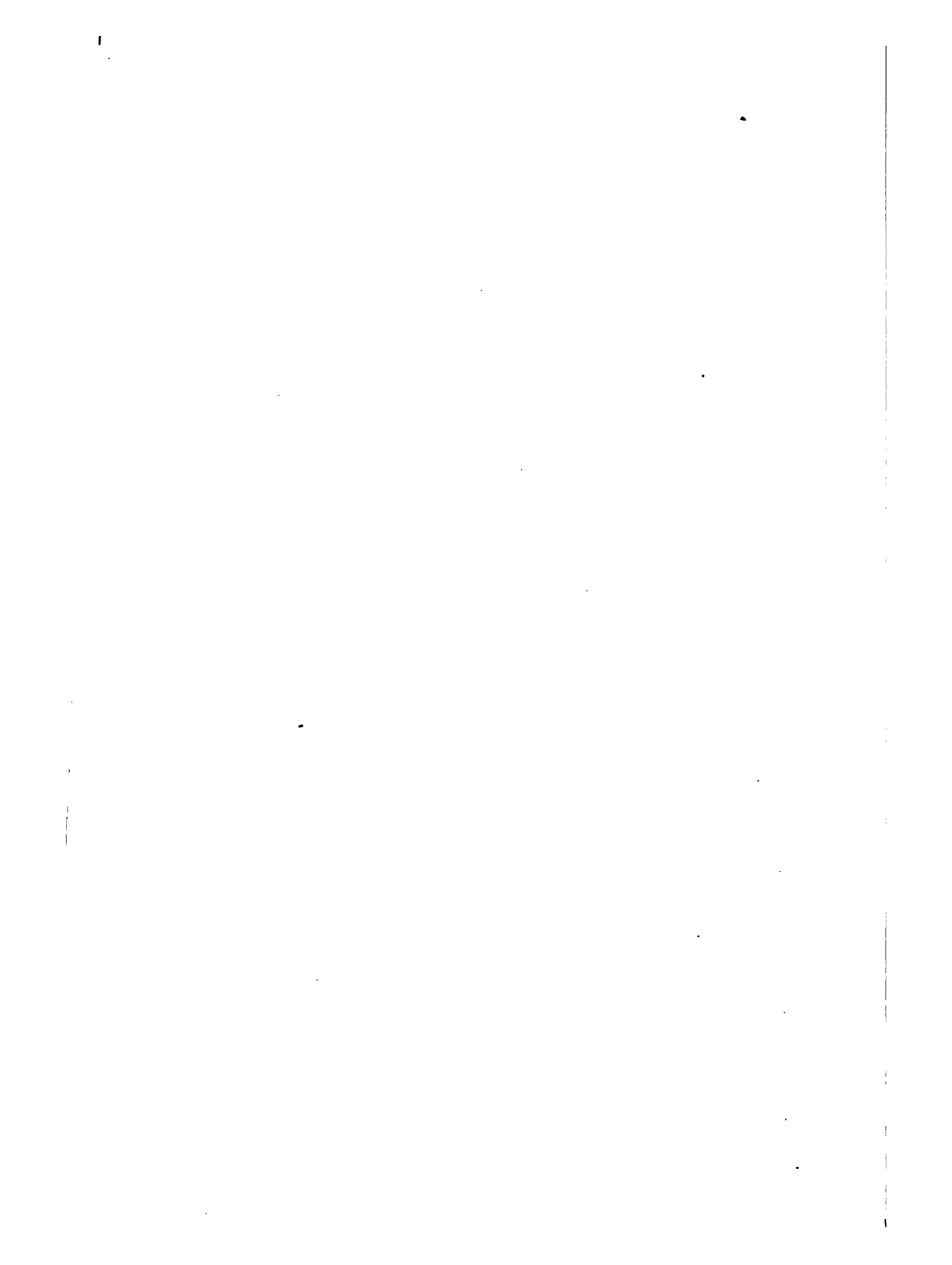
Salisbury fund.

De dissertatione probanda ad ordinem rettulit

Fr. Leo professor.

Examen rigorosum habitum est a. d. XVII Kal. Iul. h. a.

PATRI OPTIMO
SACRUM.

I.

DE DONATI INDOLE.

Ti. Claudium Donatum tractare qui voluerit ita, ut utilitatis inde redundet aliquid ad cognoscendam historiam interpretationis Vergilianae ipso vetustioris et traditionem verborum poetae: eum ante omnia opus est cognitum habere de iudicio eius et diligentia quid censendum sit. alioquin quam facile futurum sit ut erretur, ex sequentis disputationis non uno loco elucebit.

DE DONATI IUDICIO. saepe in uno loco exponendo occupatus rationem non habuit eorum, quae alibi apud V^m extant. veluti cf. D I 12 et vv. 20, 338; I 732 et v. 340; III 477 et vv. 397, 507; IV 622 et v. I 567; VI 563 et vv. 582, 585, 596; X 776 et v. 770; X 852¹ et v. prior; II 742 et v. seq. idem ipse sibi non constitit. cf. D I 732 et IV 622 (de Didonis patria), V 58 et 81 (de sensu mortuorum.); V 58 et 84, V 722 et 731 et 761 (utrum deus an mortuus Anchises); VIII 174² et 189 (de novandi verbo)³; X 868 et 873 (de metuente Mezentio); XI 536 et XII 395 (de fato); XII 208 et 770 (stirps cuius generis); eandem rem VI 219 speciosum locutionis genus, VIII 106 et XI 145 vitium putat, a quo defendi poetam necesse sit. XII 342 quamquam vetuit ne 'hunc congressus' iungatur, tamen paucis intermissis scribit *J. filios, — congressus est.* III 236 praecipit *iussi verbum est, non participium*⁴, 561 vero *confestim ut iussi sunt fecerunt.* denique quales ineptias V^o tribuere veritas non sit ut cognoscas, cf. D I 157, V 272, VII 789, X 196, 209, XI 513, 893, XII 611.

haec de Dⁱ stultitia statuere nostra intererat ne nimis temerarii in eis quae exposituri sumus rem agere videremur. nam v. d. Hoeven

D I 1 = Tib. Donatus in adnot. ad Aeneid. I 1. S = Servius. V = Vergilius. de Do post alios egerunt v. d. Hoeven in epist. ad Suringarum de Di comm. in Vi Aeneida Leovardiae 1846 et V. Burckas in lib. acad. Jenensi 1888 de Tib. Claudi Di in Aeneida comm. — 1. cf. D XI 539. — 2. noli mutare: explicat cur quotannis sacra fiant ceterum cf. D V 50 *sollemnitatis — tenuatur.* — 3. cf. schol. Turon. — 4. cf. schol. Dan.

Merulae adstipulatur, qui illum non ineruditum appellarit, Heynio, cui interpretationes inepti hominis opus visae sint adversatus: quae vero ipse adfert ineptiarum exempla⁵, alius generis sunt, unde de hominis perversitate in universon nequeat iudicari. simul hac observatione utemur in diiudicanda quaestione ex interpretationibus quid ipsi dandum sit, quid ab aliis acceperit. concludimus enim, si quando invenimus, non nos quidem dicimus recte exposita, sed scite arguteque excogitata quaeque boni iudicii sint, ea non ex ipsius ingenio profecta esse. praecipue negamus D^m quaerere potuisse, sive quod deprehenderet aliquam in ipsis poetae verbis difficultatem, sive inter duos Aeneidos locos differentiam, utpote hominem stultum parumque circumspectum, qui ipse de eadem re pro loco modo hoc dixerit, modo illud. tales aliquanto firmiores esse confidimus argumentationes, quam quae 'ex silentio' solent fieri.

DE DONATI FIDE. verba poetae in interpretando neglegentissime saepe respexit. cf. e. g. D VI 205^c, 466, 618, VII 117, 495, 694ⁱ, 703, IX 352, X 289, 426, 553, 571, XI 259. omnes has interpretationes nullis artificiis cum Vⁱ verbis concilies, credas ea interpretem omnino ante oculos non habuisse: sed semper praecedunt lemmata, et ita quidem ut ne dubitari quidem possit quin ipsi D^e debeantur. ergo statuendum est, D^m — fortasse memoriter — lemmata ita posuisse, ut verba potius teneret et numeros, quam sententiam respiceret; interpretationes vero addentem umbra quadam ac specie verborum, quae in memoria haberet deceptum esse, lemmata denuo cum cura non inspectis: qua in re neglegendum non est ipsum profiteri in epilogo se cursim scripsisse. sic factum est, ut omitteret gravissima, grammaticam neglegeret, pro verbis contraria substitueret. nam memoriae eum plus quam debuit indulsisse demonstrari potest. sic IV 357 scripsit *horrenda dicta pertulit*. nihil tale apud V^m sed cf. 378, IX 112. — XII 579 *inermem* dextram cur extenderit Aeneas exponit. deceptus est versu 311. — dicas eum hoc ipsum in libris suis invenisse (cf. Ribb. proll. pg. 211 l. 9.). non puto. nam VII 193 haec exhibet *intra tecta dixit e. q. s. et solio medius consedit avito] in media sella, qua usi sunt maiores eius sedit*. itaque similitudine vv. 193 et 168 inlectus eo pervenit, ut illum, verbo 'vocavit' in 'vocari' mutato continuaret versu 169. — deinde vide talia. V 290 haec scripsit *ad campum Aeneas venit et ubi extractum habuit sessum in sublime se attollens resedit*: nemo non mirabitur, sed conferentes ipsius adn. ad I 506 *et primo alte consurgens sedit* qua via ad ista pervenerit intellegimus; — V 586 explicat *lentis spiculis h. e. mollibus*: recordatus est v. VII 164 sq⁶; — VII 449 *orantem reppulit et vehementissime deprecantem e. q. s.* haec illis quidem 'cunctantem et quaerentem d. pl.' minime respondent: sed XI 697

5. pg. 39 sq. — 6. de aucupii visco cogitat. — 7. cf. D X 396. — 8. propter Burckasium moneo, illi 'pariter' respondere in explicatione concordēs: itaque non licet dicere D^m legisse 'vertunt infensi facta n. p. f.'

legitur 'oranti et multa precanti'; — VII 679 *Caeculus quem ex Vulcano et Sebethide nympha genitum e. q. s.* —: frustra quae-
ras quomodo numeris⁹ aptes ea quae D his locis explicat. tertium
est neglectitiae interpretis genus: leguntur enim adnotationes, paucae
sane, de verbis quae poeta non dixerit nihilominus quae legimus;
aut tamquam ad verba poetae, quae ille non scripsit: neque tamen
hae ita explicandae ut duo Aeneidos locos memoria deceptus inter se
confudisse videatur. XI 590 *magna breuitas. cum dicit enim de-
prome sagittam et non nominat pharetram, ostendit evidentius
quae dedisset.* illud non recte se habet, nam sequitur *arcus
quoque non est facta commemoratio.* erroris origo ex Si compa-
ratione dilucida. — VIII 290 *non dixit quales vel quantas, ut in-
numerae viderentur et magnae. 291] hae non fuerunt solae, sed
sumptae ex generalitate, ut ex his apparere posset quales vel quantae
fuerint aliae.* itane vero? an aliud quid nisi generalitatem 'egre-
gias bello' significat?¹⁰ — I 326 *ipsis verbis respondit quibus
cucurrit interrogatio. nam illa dixit 'si forte aliquam vidistis
aut audistis'.* hae nugae unde ortae sint docet Si comparatio. —
VI 577 de diversis verbi q. e. altus significationibus agit, quam-
quam nec legitur apud V^m nec quod plus valet in ipsius interpre-
tatione. restat ut hic quoque eum non apte auctorem suum secu-
tum esse dicamus.¹¹ — aliter sane iudicarem si ipse D illo verbo
antea usus esset: scilicet idem ei accidisse quod in adn. XI 270, ubi
primum scripsit *conqueritur uxorem optimam (optatum V!) se vi-
dere nequisse, tum ut viderem coniugem omni laudis genere prae-
ferendam.* itaque in paraphrasi nihil de pulchritudine. sed addit
*perdiderat enim suam (scl. civitatem) ad quam dolore amissae
coniugis pulchrae remeare noluerat. pulchram coniugem de-
bemus accipere e. q. s.* plane similis est adn. ad VIII 174, ubi suis

9. numeris dixi: nam prosodiam saepe neglexit, cf. v. d. H. pg. 40.
addo haec: IX 381 ilice horrida, X 426 tantâ agmina, XI 505 (ad VII 817)
primâ manu coniungit. sed sic alii quoque: IX 335 plurima nocte cum
schol. Dan., V 556 tonsâ comâ cum So et Ausonio (cent. 65). — alius ge-
neris haec sunt: V 259 lēibus pro lēvibus accipit; VII 187 lītuum a lītī-
bus, VIII 250 mēlaribus a mēlibus, XI 367 deslavimus a sso dictum putat;
sed similiter Aelius Donatus II 557 lītus a lītando, III 535 lātet a lātītu-
dine. — 10. Dum interpretis alicuius pessum dedisse adnotationem vel
inde apparet, quod in priore loco illud 'quantae' valet quam multae, in
posteriore quam magnae. dixerat is primum ad maiorem dei gloriam
generaliter positum esse 'bello egr. urb.' ut innumerae viderentur (cf.
D IX 10, XI 433, 449) deinde additas esse species ut appareret quam
egregiae fuissent (quomodo dixit e. gr. Horatius 'gentes et Latium ferox'.
cf. schol. Bern. georg. I 3). noluit enim epexegetin additam esse particu-
lula copulativa (cf. S VIII 220 XII 516; Ael. Don. XII 508; 'alii' apud
Sum I 27.). — 11. qui vel de diversis verbi q. e. praeceptus — cf. S II 460
— significationibus disserens simile de alto potuit exemplum addere (cf.
S et schol. Dan. georg. II 288), vel observare recte V^m profunditati com-
parare sublimitatem: utrumque enim altum dici.

verbis deceptus postquam novandi verbum usurpasse dicit quo is usus non est.

Dⁱ negligentiam perspeximus; cavendum erit quam maxime, si verba eius Vⁱ verbis quae nos legimus respondere non videbuntur, ne ex eorum conformatione sola coniciamus quicquam de lectionis diversitate¹²; ne tum quidem si quando lemmatis fides haberi poterit, quae nunc fere Fabricianum V^{um} exhibent, ex eorum cum interpretationibus congruentia semper pro certo affirmari poterit quid invenerit in libris, quid ipse memoria deceptus mutaverit. contra si accedit codicum Vⁱ auctoritas vel unius non est cur de errore Dⁱ cogitemus. latius hoc tum demum licebit persequi, siquando lemmatis et interpretis verbis fides haberi poterit; pauca nunc delibare iuvat, quibus cognoscimus lectiones quasdam codicum nostrorum non scribarum demum qui eos exaraverunt erroribus ortas esse, librorum recentiorum scripturas partim multo vestitiores esse. legit D cum cod. M VII 592 *consilio* IX 161 *Rutulo* X 384 *occupat* X 754 *insignis* X 844 *immundo* XI 368 *rubor*¹³ XII 46 *ardescit* (sed idem *medendo*). — cum communi codd. P_γ archetypo (cf. Ribb. proll. pg 320) IX 748 *es*. — cum cod. P IX 135 *stat*. — cum cod. γ IX 141 *perosum* XII 149 *telis*. — cum cod. F I 670 *nunc*. — cum cod. R (ut licet conicere) X 769 *longe*. — cum cod. b VIII 78 *et placide* XI 653 *in tergum siquando*. — cum cod. c IX 241 *ad moenia* XII 379 *quem*. — cum cod. γ VI 806 *fatis* XII 675 *instruxerat*. — cum Gothano tertio VIII 183 *perpetuo*, cum oblongo Pierii XII 112 *discere*. — cum Nonii codd. V 767 *ipsae* bis VII 510 *scindebant*. — cum plenioris Si commentarii cod. Casselano (ad I 382) et Floriacensi (ad VII 298) et codicis γ prima manu II 632 *adducente*. — denique contra omnes fere bonos libros cum S^o X 18 *diuumque*. talia colligere mihi videtur non plane inutile esse. an Dⁱ quoque, qui codicum Vⁱ vetustorum temporibus certe non inferior fuit, exemplar Vergilianum redire dicemus ad librum illum currenti stilo parum nitide scriptum opletumque nube coniecturarum glossematum atque interpolationum — modo is fuerit unquam?

QUATENUS AUCTORES SECUTUS SIT. quod supra posuimus D^{um} scitas auctorum suorum adnotationes male adhibuisse aut perverse intellexisse, aliis nunc quibusdam documentis propositis firmabimus. II 442 *quod scalas dixit non tantum plures asseruit verum etiam docuit plurali numero dici oportere. docet hoc etiam Sallustius e. q. s.* hoc sane exemplo Sall. (Jug. 60) disci potest

12. errat Ribb. si D^{um} IX 486 'in tua funera' legisse tradit: legit is quod nos; interpretatio eius quamquam probanda non est, hoc tamen rectius quam Ribb. vidit, non de morte, sed de mortis genere matrem queri. Vⁱ verba sic intellegenda sunt, ut aperte magis loquar quam Latine nec te produxi productionem funeris tui. cf. XI 61 'qui supr. comit. honorem' scl. miserabile corpus. — 13. quod licet suspicari eodem modo tutatos esse grammaticos quo Philarg. georg. II 244 illud caler, quod in cod. P est, adseruit.

scalas pluraliter dici oportere: Vergiliano non potest. ea, quae D corripit qualia fuerint docebit te Isidorus (orig. XLX 18, 4 cf. SXII 164). exemplum Sall. quam apte additum fuerit intelleges. — III 475 *non quod ipse dignatus sit, sed quod is dignus fuisset inventus qui e. q. s. hoc locutionis genus et in primo libro posuit* (335). apud auctorem eius quin eadem quae apud S^m extiterint quis dubitabit? — VI 888 primum V^m generaliter narrasse recte affirmat: sed paucis post *cetera ei sub generalitate dixit e. q. s.*: ergo Anchises. priora apud auctorem eius extitisse ex Sⁱ comparatione concludendum est: videsne quomodo scita corrumpat? — X 566 *brachia et manus non unum idemque significant. nam brachia vult esse e. q. s. saepius D ita refutat alios, ut V^m non hoc, sed illud dixisse affirmet cf. e. gr. IX 16 duplices dixit non duas sed ambas et SI 93 duplices duas.* neque hic quid refellat in dubio positum est: ipsa eius verba declarant adnotatum fuisse *bis idem*, quo non significaretur V^m brachia pro manibus dixisse, sed superflue addidisse post brachiorum manuum numerum: quot enim brachia, tot manus. — Dⁱ temporibus ei, qui honorandus esset, medium locum reservatum esse apparet ex adn. ad X 117 et 160¹⁴. cf. S VIII 587. inde intelleguntur quae I 698 exposuit *et primum quidem inducit discubuisse convivii dominam ea ambitione, quae conveniebat reginae, eo loco, qui potior apud veteres fuit. denique et Sallustius Sertorii convivium describit, ut ipsum quia potior fuerit collocarit in medio.* de ratione quae S^m inter et D^m intercedat quidquid iudicabitur, hoc certum est, casu fieri non potuisse ut uterque Sallustii loco uteretur; S autem plenior est; item ad eius qui primum adscripsit locum Sall. sententiam uter propius accedat incertum non est. uterque enim de Didone ut de domina convivii loquitur, sed S ut sibi constet, D ad alia delabens. apud Dⁱ igitur auctorem eadem fere quae nunc apud S^m legebantur: quae D pessum dedit cum eum officii ritum qui ipsius temporibus erat, a Sallustio descriptum fuisse affirmaret.¹⁵ — I 75 errare eos ostendit qui pulchra prole de corporis forma dictum putent.¹⁶ ex Sⁱ et schol. Dan. (ad 71) comparatione apparet, ridicule D^m adiectivum illud quidquid fuit certe vituperans quod ad fratris sorisque adulterium spectaret de corpore dictum accepisse. tales errores D^o adscribentes ne nimis audaces videamur cautum est eis quae supra collegimus. dubites utrum imprudentiae soli imputandi sint an memoriae errore orti. hoc verisimillimum erit si spectabis talia. I 27 *hoc loco doctores falluntur; nam tradunt iniuriam formae sic: dicunt enim Antigonam Priami filiam e. q. s. atqui filia erat Laomedontis.* — XI 276 *multi sentiunt Vul-*

14. ubi legendum *quia duo fuerunt, qui medio, medius* (quasi d. fuerint, quomodo, melius Fabr.) et disting. ante verba q. s. *si illic.* — 15. nimirum arrogantius quibusdam Dido facere videbatur, quod locum qui potiori conveniret, ergo tunc Troianorum regi hospiti obtineret ipsa: ideo exempl. Sall. adscitum est. — 16. ipsius interpretatio ad thema quoddam Vergilianum redire videtur.

canum et Venerem violatos esse. hoc si esset etiam Vulcani nomen posuisset. debuit Martem dicere. at aliorum auctoritati adscripsit etiam, quorum numquam legit similia. III 168 *hos dicunt in Italia genitos, sed Iasium temporis antiquioris.* sed fuerunt gemelli. — VIII 344 *P.¹⁷ montem esse memorant, unde Lycaeum ferunt extitisse, cuius ex more cultores sacra reddebant.* — VI 287 *Lerna unus anguis fuisse dicitur habens multos serpentes in capite.¹⁸* — haec ab aliis accepisse D^m quis crediderit? quomodo explicanda sint, ipse nobis viam ostendit cognoscendi. X 894 *cernuum dicunt qualem ipse V demonstravit porrecto uno pede¹⁹* hoc est altero de primis, reliquis vero collectis; hic habemus hominem; *qualem inquit V ipse demonstravit:* ex ipsis poetae verbis efficit interpretationem, tamen scribit *dicunt.* sic III 168 addere possis ‘qualem V ipse demonstravit dicens pater’. idque sine dubio fraude non fecit, sed suas proferens interpretationes nimirum putavit se exhibere res omnibus, qui quidem recte sentirent, probatas.

demonstratur vero his exemplis, Donatum interdum certe non evolvisse commentarium, unde sua peteret, sed memoriter replicasse, quae quondam sive a magistro sive e scripto commentario didicisset. idque confirmatur incredibili eius omnium fere rerum quas scire doctrinae est ignorantia. veluti V 646 Rhoeteiam explicat Cretensem; VIII 9 nescit Diomedem in Italia esse; VII 209 Corythum Samothraciae urbem putat et mirum quantum de Dardani erroribus ariolatur; VII 762 Aricia, XII 547 Lyrnesi hominum nomina putat; VI 803 dicit Herculum vicisse *Gorgonam*, VIII 294 Minotaurum; VII 778 Hippolytum ab equis discerptum²⁰, VI 302 Charontem supplicii affici, 618 Phlegyam nescio quo apud inferos honore fungi tradit. — I 277 *Remus fraterna manu significabatur interiturus: qui postea Quirinus appellatus est, ut obscurari parricidium posset.* in talibus nonne ipsum D^m agnoscimus?²¹ ne tum quidem si sententia euaderet inepta commotus est ut inspiceret auctorem. III 699 *haec saxa asserit immobilia esse.* quasi vero saxorum natura sit ut symplegadon more moveantur. addam exemplum ubi rectam apud Dⁱ auctorem extitisse interpretationem demonstrari posse confido. XI 270 *pulchram coniugem honestae pudicitiae debemus accipere.* de pudicitia quod loquitur D cum de hac apud V^m nihil dictum sit, aegre mihi persuadeo casu factum esse ut plane contrarium doceret quam quod fabula habet: nam adultera fuit Aegialia. memoriae errorem hic quoque agnosco.

ex eis quae exposuimus sequitur ut ipsi potius quam vetustioribus imputemus haec quae de ‘aliis’ tradit. III 466 *poculorum*

17. nomen non exscripsi: neque enim necesse est D^m legisse cum codd. Rb Parnasio: cogitari potest. — 18. excetram Lernaee et Gorgonem inter se confundit etiam VI 803. — 19. cf. i. pg. 9. — 20. videtur de Diomedis equis cogitasse. — 21. quod III 295 Paridem Agamemnonis uxorem rapuisse dicit aliud agens, non adeo arguam: Ribb. in adn. crit. ad I 368 Didonem nominat pro Venere.

genus ferunt esse lebetas. — VII 637 *tessera dicitur nuntius gerendum significans bellum.* — XI 682 *sparum dicunt regionis more fustem nodosum.*²² — X 402 *teuthra accipiendum est ut veteribus placuit velut scutum.* — I 480 *peplum — alii scutum modicum dicunt.*²³ — VI 149 *nonnulli volunt hoc exemplo ultimum virum dicere quem putaverint aliquando laudandum.* conicio hoc eum effecisse ex adnotatione Servianae simillima. nam cum sciret ultimum et supremum idem significare, scilicet extremum, postremum, et legeret *ultimum primum ut supremum summum dicimus*, hoc primum eadem vi atque illud summum accepit, scilicet non de ordine dictum sed laudative. cui suspitioni favet, quod subiecit *non enim hic (!) primus quasi excellens . . . sed in ratione numerorum intellegendum est*, cum de verbo q. e. primus nimirum sermo omnino non fuerit. deinde cum plurimis locis D^m omnino quid auctores censuerint non respexisse ostenderit, ex eius silentio prorsus nihil de eorum sententia effici posse apparet. doctrinae expertem fuisse D^m cum comprobaverimus, erunt fortasse, qui in quaestione de eius auctoribus eos locos praecipue respiciendos putent, ubi aliorum scriptorum adfert testimonia:²⁴ quippe quae ipsum adscripsisse verisimile non sit. sed Terentium ipse legit: VI 805 *ait enim Thraso miles . . . ; ille si diceret magnas non promerebatur patronum cui placere cupiebat.* IV 211 *Terentius ita ex persona iracundi senis.* — item Sallustium cognitum habuit lectione. VII 659 *Aventinus quidem gloriae causa hydram gestabat, sed ludibrium matris hoc genere prodebat . . . tali genere laudis Sallustius plenus est. nam et ipse multos collaudat ac deprimit adiecta vituperatione.* I 10 *irasci cum causa non suppetat, saevitia non est ferenda . . . interea instruit homines ad bonam vivendi rationem. bonum enim virum iustus dolor debet commovere. hoc hominum genus meliore testimonio Sall. persequitur dicens 'et iniuria accepta ignoscere quam persequi malebant.'* vides exempla Sall. adaptata esse ad adnotationes, quae sine dubio ipsius Dⁱ ingenio debentur. — Ciceronem quem bis adfert num ipse legerit disceptari non potest. itaque eos locos ubi alios scriptores laudat Dⁱ apparet eodem modo quo ceteros tractari debere, ut perpendatur, utrum ipse de suo scribere potuerit necne.

DE CONFUSIS INTER SE UNIUS LOCI INTERPRETT. non paucae leguntur apud D^m adnotationes quas si accuratius spectas concretas invenis ex pluribus, saepe etiam contrariis, ita tamen ut speciem prae se ferant simplicium. quae mea quidem sententia de

²². transierunt Dⁱ verba in marginem cod. Guelf. Nonii, pleniora etiam extant in gloss. Nonii Lugdun. (cf. pg. 555²⁰ Me in L. Muelleri ed.) — ²³. quod S. multos hoc verbo abuti dicit, id quomodo accipiendum sit Thilo demonstravit praef. pg. LXXII not. 3. Dⁱ sententiam non abusionis sed erroris nomine notasset. — ²⁴. collecta extant apud v. d. Hoeven.

industria facta est confusio. D enim facere se posse opinatus est ut uno eodemque tempore iuberet fieri unum nec omitti alterum atque contrarium. duo sunt huius inscitiae exempla de quibus nequeat dubitari. IX 390 *in hoc versu diversa distinctio est. infelix enim sic in medio positum est ut et Niso et Euryalo possit adiungi. iudicium hic legentis est, necessarium, ut sequatur utrumque aut deligat alterum.* nihil mutandum esse alter locus te docebit VIII 71 *hic versus potest diversas pronuntiationes admittere.* tres proponit. deinde *ergo cum omnes habeant rationem suam, aut iudicio legentis eligenda est melior, aut sequendae sunt omnes.*

tres praemitto locos ubi ipse significavit duas se confundere explicandi rationes. VI 740 *nihil interest ventos inanes an animas dixerit; et sic vel semel positum bis accipiamus: ut inanes animae inanes ad ventos suspensae panderentur.* — XI 185 *suorum corpora an suorum patrum incertum est . . . possit intellegi, ut suorum non semel accipiat: scl. ut suorum corpora singulae partes tulerint ad rogos patrum suorum more.* — XI 534 *remansisse putatur incertum, an tristis Latonia virgo an tristis voces e. q. s. bis intellegamus tristis: proinde tristis Latonia voces tristis emittebat.* eodem artificio his locis D^m usum esse cogitari potest²⁵: II 292 *si possent Pergama communiri etiam, h. e. adhuc, et mea potuissent dextra defendi.* cf. S. — VI 263 *illa prior pergebat, quae eundi plenam fiduciam gerebat* (h. e. haudtimide vadentem). *magnam constantiam Aeneae fuisse ostendit dicendo vadentem passibus aequat haud timide: nam qui confidens praecedentem sequitur e. q. s.* — IX 657 *hunc locum sic pronuntiare debemus 'sic orsus Apollo mortalis'. tunc dicendum 'medio e. q. s.'. deseruit humanos aspectus* (h. e. mortales asp.). — X 565 de varia distinctione praecipitur in scholio Veronensi. D: *arsisse autem Iovis incendiis . . . contra Iovis fulmina certasse.*

paullo aliter comparata sunt de quibus nunc dicam. I 8 *rogatur musa ut odiorum diceret causas: num²⁶ quod numen vel ipsam Iunonem lacessisset Aeneas.* coniunxit D quod S probat quodque 'alii' apud S^m commemorati. — I 73 *unius consortio dedicatum* (scl. matrimonium). paucis post *cum vivo ei perpetui temporis matrimonium promississet.* Sⁱ et schol. Dan. interpretationes coniungit. — I 359 *tanti fuerunt ut eorum pondus ignoraverint extranei et Pygmalioni²⁷ et uxori ipsi fuerint incogniti.* utrumque apud S^m invenis, nisi quod inepte D addidit extraneos. — I 384 verbum quod est ignotus et agentis et patientis vim habere posse constat. D: *quod est extremum in alienis terris nullius habere notitiam.* sic interpretati sunt propter v. 379. paucis post *quia conquestus fuerat et incognitum se narraverat omnibus.* — I 391 *quae con-*

25. sic fortasse etiam v. IX 390 expedit. v. VIII 71 autem quatienscumque intellegis Laurentes et nymphae, numquam efficias ut omnes rationes simul sequare. — 26. verum (= ūm) ed. — 27. Sychaeo ed.

*quereris perdita, mutatione*²⁸ *ventorum* (= schol. Dan.) . . *tuta tenerunt. dixit ergo*²⁹ *et ventum quo evaserunt* (= S). — I 455 *tanta omnium artium venustas extabat, ut intuens nullam aliis praeferre potuisset* (= S), *ita omnes pariter . . certabant* (= schol. Dan.). — II 6 *talia desideras audire . . quae si hostes ipsi referant vel audiant, non possint a fletu temperare.* cf. S. — III 637 *quod ingens fuisse dicebatur* (ab Achaemenide), *ut orbi lunae vel solis aequari potuisset.* cf. S. — V 80 *iterum ideo quia haec fuit secunda post illam qua cum sepeliretur salutatus est . . nequiquam rursum recepti, quia inimicorum manibus dicuntur erepti et iterum rursum filii opera conditi: quod beneficium cum non senserit mortuus, non frustra propositum est nequiquam e. q. s. ex persona filii bene positum est nequiquam; non obtinuit enim patre incolumi ad Italiam pervenire: quod quia non provenit et hic ingemiscit.* itaque miscet et distinctiones diversas et verbi q. e. nequiquam explicationes a S^o commemoratas. — V 801 *cur dixit quoque, cum nullum adhuc commemorarit se praestitisse beneficium?* (= S) . . *merui quoque h. e. laboravi.* cum his cf. adn. ad II 434 *meruisse, h. e. laborasse;* ubi quod addit *militis officio functum* cf. S IV 82, V 801. — VII 141 *clarum aperto favore auxilia sua significantem accipiendum est e. q. s. factum est . . ut mundo nubibus caelo e. q. s. cum fine* cf. S. — VII 623 quaestionem etiam a S^o commemoratam eodem fere modo quo ille solvit. *addit sic ardebat in bellum omnis Ausonia, ut nulla pars eius remansisset immunis, ut hanc nec sevocaret a periculis desuetudo e. q. s.* cf. schol. Turonense: *similia quin legerit D non dubito.* — VIII 105 *pauperem senatum debemus accipere et numero et opibus. volunt autem quidam pauperem senatum numero tantum dixisse* V^m. cf. S. — VIII 321 *indocile] indoctum et quod doceri non posset.* cf. S. — IX 675 *commissam sibi iussu ducis portam, ut perpetuo clausa teneretur.* cf. Ael. Donatus³⁰ et Cornutus apud Sum h. l. — X 188 *transfigurationem factam pro poena posuit . . poena autem sine crimine esse non potuit* (= S) . . *cuius facti ipse amor fuit causa* (= Asper). — X 281 *debere ante oculos stare laudes et facta maiorum, ne degeneres inventi sua ac suorum clarissima facta veterum tunc amitterent.* cf. S. — X 894 in illa cernui definitione legitur *porrecto uno pede*, quae verba respondent illis 'eiecto armis' cf. Nonius 300₂₆. *addit huic accesserat malo, quod armum etiam perdiderat.* cf. Ladevicus in adn. — *ibid. moneo particula q. e. 'quoque' veram interpretationem capite in terram coartato ita additam esse, ut simplex tota adnotatio esse videatur.* cf. D VIII 237, XI 759. — XI 851 *antiqui] ut nobilitatem mortui demonstraret et temporis prolici spatium.* cf. e. gr. S et schol. Dan. I 12.

I 1 *alia V^o fuit causa qua dixit primum Aeneam venisse ad Italiam, cum constet etiam alios esse perductos eo, antequam*

28. nota iteratione Fabr. — 29. ergo in commissura. — 30. cf. Nonius pg. 249.

Aeneas Italiam tetigisset. et verum est: sed non ad eam Italiae partem, in qua sunt L. l. (cf. plerique apud Sum). ergo²⁹ et primus fato, quia alii ex eventu fuerant delati, Aeneas vero compulsus³¹. duae sunt quaestionis solvendae rationes. — I 52 servavit hic V personae rationem miro artis ingenio; sed in ea parte non quae competeret reginae, sed quae conveniret iratae . . nam si personam vellet ostendere reginae, mittere aliquem debuit. neglecta ergo potestatis ratione totum assignavit iratae . . ut deorum regina Jovisque uxor et soror ad Aeolum pergeret. sed iis ut dictum est omnibus spretis ipsa vaderet . . mandata enim si extitissent, neglegi possent. quaestionem fuisse sentis, num conveniret maiori deae minorem adire: poterat solvi, ut diceretur non convenire reginae, sed convenire iratae; aut sapienter fecisse reginam, nam ut ait D VI 506 solent res non rectius peragi quae curandae mandantur³². — I 644 rapidum praemittit³² pro valde rapidum mittit³² intellegendum (= S) . . rapidum ergo²⁹ Achatem praemisit, h. e. mandatis instructum, ut antequam pranderetur veniret et . . munera opportune praeferret . . nam, ut dictum est, ob hanc causam praemiserat, ut horam prandii praeveniret. hanc nobis tanquam unam interpretationem venditat! — II 396 ibamus inquit non voluntate impulsu propria (= haud numine nostro), sed nescio quo numine. — II 646 de ordinatione verborum praecipit S ita, ut concludere liceat fuisse, qui aliam vellent, hanc scl. 'ipse — inveniam; miseribitur e. q. s.' utramque apud Dum confusam invenis aut ego me occidam aut non deerit qui feriat. — III 236 hic quoque narrandi compendio usus est. solum enim gerendum cum harpyis bellum praedixerat sociis et arma caperent; non tamen ut haec contererent herbis. sed illi fecerunt ingenio suo. sapientibus enim locutus fuerat. atqui aut compendio usus non omnia quae iussit, narravit; aut non iussit nisi quae narravit, 'sapientibus enim locutus erat.' — IV 11 quod tacet, inquit, quod loquitur (cf. schol. Dan.), quod movetur (= quem se ferens). — V 70 adsint omnes sperantes digna praemia et probaturi (cf. S et schol. Bern. georg. II 237) verum iudicium palmae. expectent potest significare sperent, potest et videant. — VI 687 ecce tarditatem, quam intervenisse desiderans³³ putabat, ipse excusat . . 'sed per te, fili, compertum est pietatem veram³⁴ omnibus esse difficultatibus fortiolem'. expectata aut probata documentis (= S) aut sperata temporibus multis. — VIII 237 silex impellenda non fuit sed revocanda. itaque, cum in sinistram partem incumberet, reducta est in adversum, h. e. dextrum. adversum enim est incumbenti quod stat; adversum quoque sinistro est dextrum e. q. s. Hercules si reduxit, omnino

31. sic etiam explicabatur, cur fato addidisset V (de quo quaesitum fuisse docet S). qui ita intellexerent, illud primus interpretabantur ut est in schol. Dan. quocum consentit D I 345, X 310. — 32. supplevi. — 33. expectata intellexit desiderata; cf. schol. Bern. georg. II 27. — 34. expectata intellexit experimentis probata.

in saxum non incubuit. tamen verba *adversum* — *stat*, quae eius sunt, qui impellendam silicem putaret, D retinuit. — XI 759 *fatis debitus i. e. fatis Camillae. et ipse quoque ultimis fatis obnoxius. utrumque dicere ineptum est.*

I 136 *nihilominus praedicat ultionem fore, ne securos dimitteret addens causas dilatae poenae, quod esset melius primo componere, deinde redire ad vindictam.* similiter S verba accepit. sed addit D *si aliquid sequenti tempore ausi fueritis, non ut nunc verbis vos arguam, sed vos severius castigabo*; quae schol. Dan. similia sunt. — II 244 duae erant interpretandi rationes; aut ut memoriam per translationem pro intelligentia accipientes 'immemores' interpretarentur amentes, non intellegentes; aut ut intellegerent *κατ' ἐξοχῆν* immemores cautionis, improvidi, incuriosi, incauti. cf. S et schol. Dan. h. v. et IX 372.³⁵ utrumque D coniunxit *sed mens impedita plenis erroribus non curavit advertere . . cumque res manifestae nec mente intellegerentur . . inde magis glisciente amentia e. g. s.* — II 553 S in priore expl. 'coruscum extulit' de capite, in posteriore de ense accipit. D *dextraque extulit ensem . . iniuriis excitatus abstulit hominis caput.* item cum S. aut gladium in vaginam conditum aut latus Priami perfossum esse dicat, D primum quidem scripsit *lateri intellegendum est non suo, quasi revocans in vaginam*, postea tamen plane ut hoc reiceret a se impetrare non potuit, ut qui addiderit *latus perforavit atque ita totum ensem abdidit, quasi illum in vaginam condidisset.* — duas putabant litoris significaciones; terram aquae et aquam terrae vicinam: D III 135 *ubi aqua maris finitur, litus dicitur: ita et finem terrae, quae litori iungitur, litus dixit. in sicco constitutas, quia ut dictum, est et udum litus.*³⁶ quod si III 71 scribit et hominibus et nauibus *opplebant litora*, sic fere putandus est invenisse apud auctorem suum *litora complent si de udo litore, nauibus scilicet; si de sicco, hominibus*; ipse vero rursus miscuisse. — III 151 sqq. *dixit in somniis h. e. ut somnians videret et deos ipsos velut loquentes audiret . . surge et age: hinc ostenditur Aeneas per somnium vidisse . . 'nec enim pleno somno haec aut videram aut audieram', ut sit 'cum non plene vigilarem nec plene dormirem' . . omnia haec confirmationis sunt, quod Aeneas deos praesentes, ut vigilans et videret et audiret . . usque adeo, ut dicat 'corripio e stratis corpus': ceterum poneret expergefactus sum et surrexi.* quia 'surge' dicunt penates, dormivit Aeneas, quia Aeneas non dixit surrexi, non dormivit; et haec in eiusdem loci interpretatione leguntur! — is cui debetur schol. ad Ter. eun. V 9, 49 cum de sapientia dictum accipiat v. IV 3, non potuit non coniungere 'virtus animo', casum nisi fallor pro casu dictum putans (cf. e. gr. schol. Dan. IX 222). iam vero cum D scribat *non tantum corpore placebat verum*

35. ibi D de incuria *Euryali* loquitur. — 36. D VI 162 *est enim et udum litus ubi pelagus terminatur.* X 223 *litora appellavit partem* (per p. Fabr.) *maris quae alluebat proram.* cf. schol. Bern. buc. II 25.

etiam animo, casu non potest factum esse, ut ipse quoque illud 'animo' ad Aeneam referret; itaque statuimus apud auctorem eius hanc distinctionem certe commemoratam fuisse. tamen in eis quae sequuntur etiam alteram et veram rationem admiscet *recursabant in sensibus cogitantis corporis bona et animi. tertiam* (sic!) *posuit generis laudem.* — IV 223 *cum vade et labere diuersum sit, quomodo potest intellectus discerni? uade, inquit, voca zephyros et cum flare coeperint, pennis labere . . dixit uade, dixit hoc ipsum vade qua facilitate possit impleri: voca, inquit, zephyros et pennis labere.* an non contrarium est, quod hic dixit vade, ut labere possis, illic labere ut facile vadere possis? — IV 311 *euadas licet temporis pelagique violentiam, quid speras futurum, cum aliena rura tentaueris et cum ad novos homines veneris? . . properans forsitan reprehendi non posses, si vel cum periculo tuo³⁷ ad tua redire velis. cum non superest Troia neque ad notos sis aliquando venturus e. g. s. hoc secunda dicebat, quia nec Troia stabat nec illum aliquis noverat.³⁸* apte haec cohaerent. sed his interposita sunt verba *quid faceres si Troia staret aut ad notos ire disponderes?* quae scholio Dan. respondent.³⁹ — IX 232 *dicebant illi res magnas se ferre et labi posse si fieret mora — precium significare utilitatem ex eo fit manifestius, quia operae pretium dicitur — ergo²⁹ celeritatem rogabant, ne mora currumperet parata consilia.* apparet Di adnotationem primam et extremam respondere Si priori, mediam posteriori. — X 1 *caelum⁴⁰ auctores nonnulli dixerunt tunc pandi cum exoritur dies, tunc claudi cum finito die tempus noctis accedit. hoc ipsum firmatur ex eo, quod caelo etiam portas obsignant: quod enim habet portas et aperitur et clauditur . . nec aliud officium potest esse portarum, quam ut clausae ingressum denegent: aut cum patent venientes admittant . . unam referunt portam qua sol exoritur, alteram quae illum excipit occidentem.* cum his si contuleris Longi scholium a Bibb. prol. pg. 171 restitutum et Si adnotationem, intelleges illam de portarum officio disputationem, quae respondet Si interpretationi posteriori, inepte admixtam esse.

I 1 *hoc autem loco plerique errasse arbitrantur Vm, ut primo rem, deinde personam poneret. qui si Sallustium considerarent sic historiam coepisse, ut primo rem, deinde personam poneret, numquam Vm criminarentur, quem constat in propositione liberam ordinandi habuisse licentiam, exequendi vero alium ordinem tenuisse.* non cohaerent. nam illam quaestionem cur a re coeperit V, eo non pertinere, quod alio ordine responderis quam proposuerit — de quo cf. S pg. 6 v. 3 Thil., D II 51 — ceteris scholiis collatis apparebit. S *multi varie dixerunt cur ab armis coeperit;* schol. Dan. *et bene addidit post arma virum;* schol. cod. P. (Thilo in adn. crit.) *tribus modis arma proposuit viro: primo quod fuerant*

37. cum periculo vel tuo Fabr. — 38. v. 313 affirmative accepit: pace mea peteres. — 39. ut quorum sententia sit non peteres. — 40. scripsi = celū; lucem = lu|cē Fabr.

victicia, secundo quod divina, tertio quod prope semper armis virum subiungit. scl. eis qui hanc quaestionem proponebant non videbatur, quod primo loco V posuisset rem possessam, deinde possessorem. hanc offensionem alii sic evitabant, ut Aeneae armis praecipui aliquid tribuerent, alii ut more suo poetam fecisse dicerent, alii denique ut omnino non Aeneae arma eum dixisse dicerent, sed aut Martis, aut μετονομαστικῶς bella. cum his consonant ea quae D tradit quosdam V^o vitio vertere, exemplum Sallustianum non consonat: nam recte haec verba Kritzius rettulit ad fragmentum historiarum primum 'res populi Romani — composui'. sed nec V scripsit arma viri, nec Sall. duo verba coordinata. neque vero magis exemplo Sallustiano confirmatur illud praeceptum rhetoricum de ordinatione propositionis. itaque cum Sall. eum legisse demonstraverimus, et prima praecipue initii verba etiam facilius memoriae inhaerere soleant: ipsum dicemus illud attulisse verbis tantum illorum criminatorem insistentem, ut ostenderet licere primum rem ponere deinde personam. turbavit autem D quaestionem quae erat de ordine verborum, ut videbatur, perverso et illam de ordine propositionis et responsionis diverso inter se confundens.

X 245 *probabis*⁴¹ *quantas de Rutulis strages videbit crastinus dies.* neque casu *probabis* scripsit, cum spectabis legerint (Aelius Donatus et Eugraphius ad Ter. hec. III. 1, 6, alii apud Sum. cf. codd. MP), nec *videbit*, cum spectabit praetulerint alii (S, cf. codd. Rbc) — XI 368 *aut si erubescis cedere tantumque in te existimas superesse virtutis.* iam supra dixi Dum 'rubor' legisse; posteriora sine dubio illi 'robur' respondent: miscuisse eum putabimus diuersas lectiones sicuti X 245 fecit. — XII 313 *quo vos trahit surgens repentina discordia et incautos decipit perniciose serpendo?* ergo D quem prosodiam neglexisse supra ostendi, repens illud quasi repens accipiens hic quoque duas rationes conglutinavit.

S II 65 'crimine' et 'crimina' legi commemorat. D *accipe — crimina] duplici genere*⁴² *criminationis Graecos adspersit, utque hoc magis demonstraret, addit 'ab uno disce omnes'.* sic infra 106 *h. e. quod ait superius 'ab uno disce omnes'*⁴³. iam secuntur haec *ostensurus autem Sinonem mendacem, periurum, sacrilegum ait 'et crimine ab uno d. o.'* ubi si omitteretur 'crimine', malitia non ostenderetur. nonne aperta confusio? — e S^o VI 348 duplicem fuisse distinctionem colligimus. D *mortis meae casus responsis Apollinis non debet invidiae esse: neque enim te fefellerunt aut me.* sed pergit post lemma *h. e. vis maior*⁴⁴ *me oppressit deo scl. adverso.* ergo recte in lemmate legitur 'nec me d. a. m.' hic quoque magis e ratione est turbas agnoscere quam priore loco 'aut me' delere.

II 362 'labores' Vⁱ et Sⁱ codd., 'dolores' Macrobr. et Oros. D *multiplices dolores cuius animus potest referre sine lacrimis aut labores tantos verbis aequare?* — II 776 'dolori' codd. Vⁱ

41. cf. infra de VIII 151. — 42. scl. dicens et insidias et crimina. —

43. Fabr. 'crimen' Dum legisse adnotat. — 44. puta fatalis necessitas.

plerique, 'labori' hm, S quibusdam locis, Arusianus. D *quid prodest, quod tantum doloris tui furori consentis? quid tibi doloris eiusdem labor inefficax quaesiturus est?* — VIII 90 'celerant' codd. Vi plerique, 'peragunt' R, Macrob., Nonius. D *ut ideo Troiani peragendo spatio fluminis operam darent, quod ad spem optimam properarent.* his III locis quod quae lecta fuisse aliunde scimus, apud Dum quoque extant casui dandum non erit; aut igitur de lectionis diversitate invenit adnotationem, aut memoriter primum aliud posuit, deinde aliud invenit sive scriptum in libris sive expositum in commentariis.

45. *furor* quod dixit alia res est; furor enim doloris non est nisi quod dixit V 'insanus dolor.' cf. schol. Bern. ecl. X 44 *insanus quia plenus est furoris.*

II.

DE DONATI AUCTORIBUS.

Dum in explicando V^o exercitatum fuisse vel e iudicio, quod de commentariorum scriptoribus fert in praefatione, sat iniquo, licet concludere; in interpretationibus, quas ad puerum scripsit eumque tironem in litteris¹, nihil fere extat, quod extra angustissimos verborum interpretationis fines positum sit; quotiens commentatores neglexerit vidimus: fore puto, qui quod de S^o statuit Thilo praef. pg. XXX — XXXII, cf. LXXIV, de D^o iudicent, ut maximam partem alienis ille quidem copiis usus esse dicatur, neque tamen in scribendo ad manum habuisse commentarium; id quod v. d. Hoeven conclusit e verbis epilogi, ubi de tertio decimo interpretationum libro loquitur *sed haec sic accipias velim, ut ex commentariis scias veterum me collecturum.*

DON. NUM QUEM INSPEXERIT COMMENTARIUM. aliter tamen statuendum est. inveniuntur enim loci, ubi explicationem proferat quasi bonam et veram; deinde vero aliam, quam sive praepiacere sibi ipse affirmet, sive quam videmus eum amplexum esse. III 312 *post mariti nomen nihil potuit loqui, dolor enim ei totam ademerat vocem.*² *potest et sic intellegi, et ut arbitror hoc magis est verum e. q. s.* — VIII 80 *aut armis navium h. e. velis, aut armis hominum; sed melius est sentire arma hominum; in consequentibus autem probatum est quid sit 'socios s. i. a.'* — IX 272 *quod ait matrum non solum mulieres intellegere possumus, verum etiam fecundas; usque adeo ostenditur fecunditatem tetigisse,*

1. ipse testatur in epistula ad filium; ubi scribendum *novitatis causa* (= cā; novitate ac Fabr.) — 2. cf. schol. Dan.

ut de isto intellectu non debeat dubitari. — IX 515 iam tamen coeperant vinci; posset hoc et de Troianis intellegi. 516] hic confirmatur, quod Tr. magis defectio dicta sit. — IX 535 principem aut omnibus potiozem, aut qui ante omnes facem misisset. sed cum secutum est 'ante omnes coniecit', magis in eo accipiendum est, quia facem primus iecerat. — IX 657 antequam sermonem acciperet, medium sermonem reliquit. medius sermo, qui communicatur cum alio;³ vel m. s. qui non impletur. quod intellegendum est in praesenti. — XI 658 quod essent ornamento in pace et ministrae in certaminibus; potest et sic intellegi, ut in utroque obsequerentur et utrumque ornarent. et hoc arbitror melius². — XI 684 excipi dicuntur ferae quae contra veniunt in venabula⁴. nisi hoc voluit exceptum separatum⁵. aperit causam poeta ostendens, cur eum C. specialiter persecuta est. — VII 278 ad similitudinem mulierum habentes monilia⁶; aut vere talia qualia matronae. si⁷ aurum eos texerat, et monilia vera debemus accipere. — V 190 nunc illis animis opus est, quibus usi estis, cum Hectoris essetis sociati virtuti. potest et sic intellegi, ut tales eos videatur dixisse, qualis H. fuisset, non quomodo aliquando socii fuerant H.⁸ usque eo e. q. s.⁹ — IX 348 prior verborum 'purpuream — animam' interpretatio excidit. sequitur haec potest et sic intellegi: quoniam sanguis colorem naturae servare non potuit, in purpurei coloris speciem fundebatur⁹. hunc intellectum poeta ipse monstravit. — I 76 contra non contra voluntatem, sed contra verba; item intellegi potest etiam sic contra, quia illa dixerat e. q. s. hoc dicit: intellegendum esse aut 'respondit' aut 'contradixit'. cf. D IX 93. hoc ipsum postea amplectitur: A. ergo quomodo contra responderit disseramus. . . item contra respondit dicendo e. q. s. — VI 687 venisti tandem secundum animum dictum⁶ est. potest etiam sic: etsi tarde, tamen quia venisti e. q. s. hic tollitur, quod ibi ponitur, Aeneam tarde non venisse. posteriorem explicationem ipse sequitur, ut qui addat ecce tarditatem ipse excusat. — IX 815 omnibus armis h. e. aut omnium virtute⁹ aut cum omnibus armis⁶, quia armatum esse constabat¹⁰. posteriora sequitur D et qui altitudine gurgitis vel maxime armatus premi potuerat e. q. s. paulo aliter haec comparata sunt: I 45 figi enim non poterat nisi ingenti turbine; aut cum in acutum scopulum etiam modesto fluctu iactatus haerere potuisset e. q. s.

3. cf. S et schol. Dan. D IV 277 medius sermo qui exoriri potest inter duos vel plures; ibi S; D per errorem sermonis definitionem ad medium sermonem transtulit. — 4. D VI 173; Quinct. inst. orat. IV 2, 17; Seneca de prov. cap. 2; schol. Dan. IV 151; schol. Bern. ecl. III 18. — 5. Nonius 293_m; cf. Eugr. hec. I 1,9. — 6. cf. S. — 7. = siquidem propter v. 279. — 8. quae secuntur corrupta sunt; sententia qualis fuerit docet e. g. D IX 272. — 9. ἀπθανον πλάσμα videbatur, ut ipsa Di verba indicant, quod homo plene armatus per fluvium evasisse diceretur. — 10. debuit esse armatum fuisse constat; sed sic solet loqui: D I 29, 363, 407, 444, VI 225, VII 51, XII 282.

— XI 128 *si qua, quod non est dubitantis*¹¹; *potest et sic intellegi: iungemus te regi, si adhuc nobis non inuideat fortuna*¹². — XI 287 *Dardani appellatione non unum hominem dixit. potest tamen et sic videri dixisse Dardanum primo Graecis potuisse inferre perniciem.*

haec certissimo documento sunt Dum commentarium habuisse quem exscriberet, plerumque ita, ut postea de suo adderet alteram interpretationem (III 312, VI 687, VII 278, IX 515, 657, XI 287, 684); alibi utramque exscripsit (V 190, XI 658); adn. ad VIII 80 posterior scitior est, quam quae De tribui possit; adnn. ad IX 348, 815, XI 128 posteriores cum So consentiunt.

deinde loci inveniuntur diverse explicati ita, ut praecedat adn. longius repetita eam quae in promptu sit, aut ut scitam sequatur inepta; prona ut sit coniectura priorem debere vetustioribus, alteram De; interdum utramque ab eo descriptam esse¹². V 349 *pueri hic pro iuvenibus debemus accipere*¹³ . . . *aut pro pueriliter sentientibus.* figurate utrumque dictum est, sed hoc ita, ut pueri dictum cum emphasi propriae significationis retineat aliquid, illud ut plane aliud denotet 'specie pro specie posita'. — V 787 *reliquiae dicuntur funera mortuorum*¹⁴; *possumus etiam sic intellegere, quod flos Troianae iuventutis perductus esset ad paucos.* altera explicatio satis bona illa quidem, sed quae cuius se offerat. prior argutior: reliquias de mortuis V dixit IV 343, V 47, VI 227; boni etiam iudicii est, cum pulchre toto illo versu quasi de mortua Troia dicatur. — VII 783 *ipse ubi ponitur potioris meriti persona significatur*¹⁵. *potest etiam sic intellegi: cum quo tanta auxilia veniebant.* — IX 581 *huius nomen non dicendo et demonstrando patris videtur ostendisse, quod A. etiam ipse diceretur*¹⁶. *et illud intellegi potest, per patrem ut ostenderetur iste cuius fuit nomen incognitum.* — IX 586 *positis hastis: cur enim contra inertem*¹⁷ *ferro contenderet? et illud intellegi potest, idcirco eum hastas posuisse, ut expeditior esset ad fundam.* prior adn. satis arguta, qua demonstretur, cur hastis quas manibus tenuerit M. tamen usus non sit. altera explicatur quod per se intellegitur. — XI 25 *patriam dicimus pro libertate positam*¹⁸ *e. q. s. potest et sic intellegi, ut sic mortui videantur firmata penes Troianos possessione Italiae.* priorem explicationem qui excogitavit quare 'patriam' noluerit proprie accipere coll. schol. Dan. apparet. itaque de eius bonitate quidquid indicabitur, subtiliter eam fictam esse non negabimus. contra posteriora non sunt nisi Vi verba paulo aliter enuntiata. — XI 146 *matrum significatione vel mulieres*

11. D et S V 798; schol. Dan. V 64. — 12. sic adnn. ad VI 687, IX 657 priores respiciunt difficultates; ad VII 278, IX 272, XI 128 posteriores Vi verba proprie reddunt; ad IX 515, XI 278 priores verae, posteriores ineptissimae sunt. — 13. D VII 484, S VII 531. — 14. S. II 539. — 15. S III 201, IV 356; schol. Dan. IV 377, IX 268, XII 343, eol. IV 43. — 16. Asper IX 360, S XI 700. — 17. mortem Fabr. — 18. D XII 236.

*generaliter accipere possumus*¹⁹; *vel eas quarum filii cum A. perrexerant.* — XI 195 *ferventes rotas accipere possumus aut veloces*²⁰ *satis aut adhuc*²¹ *ferventes ex cursu.* — XII 434 quaestionem sic soluit D *aut more suo hoc praetermisit, ut ex oculis per galeam datis intellegamus e. q. s.*², *aut vulneratum sic remansisse cum galea.* IX 403 *altam lunam intellegere possumus aut magni luminis aut in excelsa caeli parte constitutam.* verbum d. q. a. proprie accipitur posteriore loco. iam de priore non uno modo iudicari potest. aut enim re vera, ut Nonii 237, auctor ex illius verbi significatione qua demonstrat profunditatem obscuritatis notionem deflexit, similiter Dⁱ auctor ex contraria qua sublimitas ostenditur claritatis potuit efficere notionem²². sed potuit etiam D more suo turbare; quid si invenit *altam lunam] in excelsa caeli parte constitutam, ubi est maioris luminis*²³? scil. quo facilius Euryalum videri procul potuisse intellegeretur; de qua re quaestio fuit²⁴.

— causa qua commoti 'a. L.' non ceperunt simpliciter videtur apparere. malebant enim poetam certis de causis attributis usum quam epithetis ut dicebant propriis²⁵. 'a. L.' si de Lunae a terra distantia quam eandem semper putabant intellegebatur, epitheton erat.

haec quoque ostendunt interdum D^{um} memoriter non scripsisse. plures inspexisse neque verisimile est eum qui ipse profitetur se cursum scripsisse relictis plurimis et qui puerum poetae lectione initiaret hoc consilio, non ut grammaticum ageret sed ut rhetorem²⁶; neque cum Dⁱ indole qualem descripsimus talis ratio congruit, ut compositis inter se complurium commentariis 'probaret omnia et bonum teneret'; nec invenitur quod contra faciat. nam unum locum obiciat nobis aliquis; VII 49 *persuaserunt sibi nonnulli et paene omnes ultimum non novissimum sed primum.* ex his concludere possis D^{um} novisse qui sic ut ipse explicarent paucos et plures qui aliter — ut quidem putaret²⁷. sed extat adn. similiter comparata XI 37 *moralitatem*²⁸ *ut multis locis fecit et paene omnibus etiam h. l. evidenter expressit.* cum his si conferes D^{um} I 443 *omni occasione*, XI 534 *morem poetae quem ubique servavit*, 536 *omni*

19. D IX 272, XI 581, schol. Bern. ge. IV 520; cf. schol. Dan. XI 476; Isid. diff. I 373; D VI 306 scripsisse videtur *matres i. e. mulieres* ('m. et m.' mutato compendio Fabr.) — 20. S I 436, schol. Dan. IV 407. — 21. illud adhuc qui cognoverit D^{um} non debebit propter Sum. — 22. conferri potest quodammodo schol. Dan. IV 230; glossa cod. Vatic. 3321 *altum praeclarum.* etenim reminiscendum est quousque in talibus progressi sint veteres; cf. e. g. S I 325, schol. Dan. II 2, IX 656 ibique D. — 23. nam maior est splendor siderum si circa meridianum circulum constituta sunt, quam si prope finientem. ceterum ita qui interpretabitur non habebit, cur 'altum' scribat cum Bergkio. — 24. D IX 372. — 25. cf. Quinct. inst. or. VIII 6,40; schol. Ver. ecl. VI 7; schol. Dan. III 398, ge. I 219; S ge. I 81, 129, 154, IV 101; D V 488, IX 239 XI 535. — 26. ipse profitetur in praef. — 27. qui adnotarent *ultimus primus*, (S h. l.; schol. plen. ge. IV 319; Non. 417,) ei videlicet eadem ratione qua D usi sunt. — 28. D V 766 *haec est moralis dictio in qua humani actus apparent.*

occasione, 843 *omnibus locis*, non dices eum XI 37 certos quosdam in animo habuisse locos, ubi moralitatem V non expresserit, sed aliquanto saltem quam illic cautius, sed tamen etiam sic ὑπερβολικῶς enuntiasse, quod prudens dixisset '*interdum, saepius*'. similiter ergo D^m VII 49 locutum esse quin contendamus nihil certe est quod impediatur: adscripsit autem illam falsam opinionem '*fere omnibus*', ut suam ipsius qui verum traderet solus exaggeraret doctrinae laudem. nam quantum sibi in hac re exponenda placuerit paene risum movet²⁹.

altero autem loco ubi de commentariis loquitur videor mihi ostendere posse eum magnificentius locutum esse. in epilogo librum se adiecturum promittit cum de aliis rebus *quae V in Aeneidos libris comprehenderit*, tum *de herbarum*³⁰ *et lignorum vocabulis*. mirum habebit omnes, quod ad meliorem Aen. interpretationem etiam talia volebat complecti. iam de eadem re proficitur VII 645 *catalogus iste huic interpretationum libro non fuerat inserendus: est quippe nominibus hominum . . herbarum plenus ac refertus e. q. s.* ecce hic quoque herbae; sed herbarum nomina in illo catalogo frustra requiras. ergo cum haec prius scripta sint quam illa, et hic necesse sit illam herbarum commemorationem non e poeta, sed aliunde explicari: ne illic quidem putabimus eum pauca illa herbarum in Aen. exempla respexisse. immo sic iudicandum est: fuisse librum quo D iam antea in tractando V^o usus fuerat, complectentem res non solum in Aen. verum etiam in bucolicis et georgicis tractatas³¹. talem ad filium se scripturum pollicitus, quamquam ea tantum exhibiturus erat, quae ad Aen. spectarent, factum puto, ut argumentum eius adumbrans ea quoque comprehenderet, quae ad georgica potius et bucolica referenda erant. quod si probabiliter statui, sequitur ut dicamus eum non collecturum fuisse illa ex compluribus commentariis, sed potius istud compendium excerpturum; quod etiam per se si spectas De magis convenit.

DON. NUM SERVII Q. F. COMMENTARIIS USUS SIT. quod propositum nobis erat cum primum ad D^m accessimus, ut de ratione ageremus quae inter S^m et D^m intercederet³², praeoccupavisse sero cognovimus Burckasium l. l. pg. 10 sqq., quippe qui D^m a S^o non pendere demonstravit. quodsi recte superiora disputata sunt, alteram argumentationis partem cadere necesse est, qua sententiam suam inde quoque comprobari dicit, quod a S^o aliquot aliorum refellantur sententiae, quas D amplexus sit. quem defectum ut resarciamus

29. apud Di auctorem eadem fere extitisse quae apud S^m sed ampliora docet exemplum Ciceronis de inv. II 2 *omnium qui fuerunt ab ultimo principio*. ipse D multis explicat eum ultimum esse qui postremus nominatus fuerit in enumeratione: Cicero ultimum id dixit, a quo incohanda erat enumeratio. — 30. ibi distinguendum est *herbarum quin etiam et lignorum*. — 31. de lignis qualia fuerint adnotata D VII 178 docet, de herbis D II 135, XII 412. — 32. loci adhuc tractati qui ad adn. vere Servianis ampliores aut ab eis diversas redeant plures sunt eis qui congruant.

istius quaestionis partem priorem perlustremus, qua, cum nominatim D auctores non laudet, in eos locos inquisivit ubi *multorum, quorundam sim* sententiae afferuntur, vel D usus est locutionibus *dicunt, fertur, sim*.

itaque ex numero locorum quos quin e So petiverit D nihil obstare videtur B^o tollantur adn. ad I 644, VII 1, 623 ubi D expressis verbis de obtrectatoribus tradit, quos S non commemorat; I 347 ubi multos aliter distinguere S non dicit³³; I 27 ubi verba *ingressam Junonis templum formam corporis sui praetulisse simulacro deae* e Serviauis effici non poterant; I 4 ubi D alios saevam tradit explicare *potentem*³⁴, cum apud S^{um} extet *magnum*.

idem cum probabilitate statuet de his. VIII 18 *multi hic distinguunt et faciunt caput cum quodam transitu; nos hanc pronuntiationem trademus 'quae cuncta idlia videns e. q. s.' ut nulla sit separatio.* scl. ob transitum vituperatus erat V:³⁵ tale quid a Di auctore alienum non esse ex adn. ad VII 1 apparet. — XI 275 *speranda quidam quasi metuenda intellegunt, cum vere speranda V intellexisse videatur.* propter sententiam certe hoc non scripsit D, cum inter hoc 'metuere supplicium' et illud 'expectare s.' (sic enim intellexit) quid intersit non intellegatur. quid quod ipse D alio loco sperare dixit pro timendi verbo VIII 111 *quid omnes timuerint dubium esse non potest; sperasse igitur intelleguntur e. q. s.* nimirum abusionis vitium notatum invenit D³⁶. — II 9 Dum per se in illo *praecipit pro praecipitatur* haesurum non fuisse hinc apparet: S VI 800 *turbant turbantur* (cf. schol. Ter. hec. IV 4, 12); ibi D *omnia turbabuntur.* scl. 'nox praecipit somnos' coniungit propter quaestionem quae fuit de tempore noctis³⁷, quam fuisse nego Dum potuisse concludere e So; idem numquam credam Dum de suo addidisse observationem veram de aura mane umida, qua ad diiudicandam quaestionem utitur. — I 92 e comparatione Di (*derogatum est meritis eius*) Si (*servavit τὸ κρέπον*) schol. Dan. (*reprehenditur V*) paene certum videtur apud Di auctorem V^{um} defensum fuisse a vituperatione quod indecenter finxerit herois personam, et ita quidem defensum, ut non mortem sed mortis genus timuisse diceretur. idem S legit; sed neutri haec excusatio satisfacit. itaque hic timere illum quidem, sed post ceteros dicit: de quo ne verbum quidem V; ille omnino non timuisse, sed frigore affectum esse, oblitus demonstrare quo differat a timore illud frigus e *leti genere* natum.

contra pauca possumus addere similiter enuntiata quae quominus ad S^{um} referantur nihil obstat.

33. cum refutatione cf. D et schol. Dan. I 41, II 745; Macrob. sat. IV 5,5. — 34. schol. Dan. 138, ubi h. v. respicitur, *magnum et potentem*; Non 388. — 35. S IV 1, IX 1, XI 532, ge. II 458. — 36. cf. praeter artium scriptores Quinct. inst. orat. VIII 2,4. — S I 543, IV 419; Isidor. diff. I 513; Eogr. Andr. II 3,21 (unde in Ael. Don. q. f. commentario scribendum sunt *qui speres pro timeas habeant*). — 37. cf. Wilamowitz quaest. Homer. pg. 117 not.

I 28 *foedum est intellegere . . dicitur*; II 204 *vulgatum constat et omnibus manifestum*; II 604 *ferunt*; IV 198 *feruntur*; V 80 *dicuntur*; VI 824 *dicitur*³⁸; VIII 237 *ut alii putant*; VI 817 *superbiae vitium Tarquinio applicatur secundum veterum fabulas. hoc etiam memorabile*; nam V dixit 'animamque superbam ultoris Bruti'.

his subicio locos quos e solo S^o petitos esse posse neganti non assentior B^o. I 75 quicumque Dⁱ auctor fuit, D^{um} eum male intellexisse supra ostendi. quidni S^{um}? — I 179 S et D plane eodem modo eos refutant qui hysteropteron statuunt. — II 363 S et D consentiunt. — II 550 apud Dⁱ auctorem eadem quae apud S^{um} extitisse, sed a D^o confusa esse supra ostendi. — IX 430 D cum errare dicat qui *tantum producant quasi multum*, quare hoc contra S^{um} scribere nequiverit, praesertim cum rhetorica sit adnot., non video.

hos locos si addis eis quos B collegit, demptis illis sive X sive VI restant XXVI sive XXX ubi 'aliorum' sententiae a D^o commemoratae ad S^{um} possint referri.

ad solum S^{um} referri qui nequeant B congressit locos LIX, e quibus praeter illos V demendi sunt hi: I 480, III 466, X 402, XI 682 de quibus dixi in priore capite. — IX 221, XII 179³⁹; X 140 ubi alios commentatores non commemorat. sed his addimus: in praef. *ut alii putant*; I 27⁴¹, VI 224, XII 412 *dicitur*; I 701, VI 525, VII 743, XI 468 *fertur*; I 703 *leviter legentes*; II 116 *ferunt*⁴²; IV 197, IX 372 *quaeritur*; V 58, VIII 103 *feruntur*; VII 41 *volunt*; 43 *asserunt*⁴³; VIII 364, XI 534, 629, XII 513, 605⁴⁴ *putatur*; IX 346 *dubitatur*; XII 169 *qui scrupulosius intuentur malunt*; 374 *plerique*. — V 36, XI 303, 480 *legitur et*. quibus si adicis illos sive VI sive X remanent sive LXXX sive LXXXIV qui ad solum S^{um} nequeant referri auctorem. hic numerus cum sit illo triplo fere maior, acta res est, si modo pluribus D^{um} usum non esse auctoribus recte statui.

ad eundem finem alia quoque via pervenimus. Thilo praef. pg. LXVI—LXIX demonstravit eum, qui plenior commentarium composuerit, hominem Christianum, fuisse post Isidorum, de rebus Romanis loqui tamquam de peregrinis aut abolitis. de D^o plane aliter statuendum est. quem fuisse paganum v. d. Hoeven ostendit⁴⁵. qui quod dicit eum isti religioni ex animo fuisse deditum nimium est. veluti scripsit XI 843 *omnibus locis docet poeta deorum cultum frustra esse*. praeterea cf. D XII 140 de Jove libidinoso. — ipse D sermone scripsit patrio: XI 825 *properantium iter fugam dixerunt veteres nostri*. itaque in praefatione *Maro noster*⁴⁶. — circenses

38. *ob iniustam causam* ipse potuit addere. — 39. alioquin multo plura addenda erant; e. g. I 1, VII 213 *mirandum non est*; I 261 *perquiri non debent*, V 795 *non quaerendum est*, IX 245 *non quaerenda est veritas*; IV 223 *quomodo potest intellectus e. g. a.*; I 365 *et est revera quod moveat*; VII 104 *non possumus dicere quod*; XI 80 *est hic quaedam in intellectu colligendo confusio* (cf. D VII 484). — II 775 *idcirco oportet addi* (cf. schol. Dan.) — 40. *auctores enim poetas dixit, non interpretes*. cf. D VI 577; IV 316, IX 232. — 41. de malo aureo. — 42. cf. schol. Dan. — 43. S VII 382; cf. schol. Dan. XI 436. — 44. verba corrupta.

ipsius temporibus actos esse docet D V 128 ubi *quadrigas* dicit, etsi V dixerat 'biingo c.'; 132 *ut fieri consuevit in circo*; 662. — I 740 *ciihara in agonibus h. e.⁵¹ sacris certaminibus coronatur*. — VII 188 *aut vere parva, quia extant tales* (scl. trabeae). — V 787 *ossa quae colligi consueverunt e. q. s.* — IX 487 *neque tuos oculos clausi (ut moris est)*. cum his utile est conferre schol. Dan. *Romana consuetudo fuit*. — VIII 343 *Lupercal vero illud ostendit, unde Luperci et Lupercalia sumpserunt nomen*. — XI 25, cf. XII 236, *cum quis ex servo liber efficitur, civitatem dicitur Romanam consecutus*. haec etsi certam temporis definitionem non admittunt, tamen hoc apparet, nullo modo fieri potuisse, ut pleniore Si qui fertur commentario D uteretur. atqui plurima communia sunt D^o cum scholiasta Dan. quorum et tetigimus quaedam et tangemus, alia apud B^{um} invenies. ergo S^o usus non est, sed copiosiore quodam auctore.

nam Dum ab eo qui pleniorē Si q. d. commentarium composuit adhibitum esse vix quisquam putabit utriusque rationem cognitam qui habuerit. placet tamen e. g. pauca tractare, ubi etsi simillima exhibet, schol. Dan. non e D^o sed e communi fonte, ut ita dicam, hausisse putandus est. D I 12 *antiquam debemus accipere non magnam ut nonnullis videtur*. schol. Dan. *alii antiqua nobilis*. cum hoc cf. e. g. S I 375, schol. Dan. XI 316; D II 363, XI 851; cum illo D II 137, VI 648; S georg. II 174. quid quod schol. Dan. XII 347 hoc est *antiqui pro nobilis et magni ut I 12⁴⁸*. — D XII 424 *novas vires non tales quales abcesserant, sed multo meliores exponunt*. schol. Dan. *novae magnae aut mirae*. cum hoc cf. S ecl. III 86, S et schol. Dan. IX 641; schol. Ter. ad. IV 7, 4. aliud apud auctorem invenit D: neque enim in illis *magnae, mirae* comparatio inest. sed cf. schol. Dan. II 228, IV 10⁴⁹, 500; ecl. V 71, schol. Ter. eun. II 3, 25; D XII 867⁵⁰. in his omnibus comparatio inest: tale quid Dⁱ auctor exhibuit. — D II 41 *ardentem festinantem alii volunt*. ipse accipit *pro statu publico commotum*. similiter schol. Dan. 'ardens' ad *commotionem animi refert et iram*⁵¹. sed quae cum illis arte coniuncta sunt de voce vultu gestu non extant

45. add. D VIII 278 *quibus sacrorum cura est*. 284 *ut honorificentiae causa solemus*. VI 250, XII 170; VII 498. — 46. aliter intellego verba *poeta noster* I 285 et alibi. — 47. cave ex illis *h. e.* concludas Dum exscriptis auctoris verbis addidisse explicationem. nam similiter in epist. ad filium scripsit *diversae partis, h. e. inimicae*. cf. D I 130, II 18, 97, 678 et alibi. — 48. D I 375 si re vera scripsit *antiqua . . magna enim magnae sunt opinionis perindeque nota*, hic quoque 'secutus esse utrumque.' ibi S provocat ad v. III 84, ubi ipse nihil. D haec exhibet *opus vetustatis ratione laudavit; quidquid enim vetus dicitur — proculdubio magnum est*. cf. schol. Ter. eun. III 1,38; IV 4,21; Andr. prof. 7. — quod D II 137 addit *aut cuius affectum diuturnitas cumulaverat* cf. S, schol. Dan. I 375 et alibi. — 49. ibi D *novum] nova quadam et singulari specie*. — 50. quod addit *aut insolitum et repentinum* cf. D I 450, schol. Ter. Andr. IV 3,15. — 51. Non. 240⁵⁰.

apud Dum. contra ea explicatio huius versus quam aliis placere D dicit⁵² invenitur illa quidem in pleniore commentario, verum ad v. I 423 adscripta. — sic in schol. Dan. I 138 ea v. I 4 interpretatio extat, quam aliis placere ibi D adnotaverat. — D XI 292 de v. I 99 *alios saevum fortem accipere* tradit. schol. Dan. I 99 *saevus alii fortis bellicosus*. sed addit *ut est XI 910*⁵³. D XII 374 plerosque pluralem pro singulari accipere tradit idque legitur in schol. Dan. sed addito v. 350. haec ergo D^o pleniora. — II 558 per se nihil obstat, ut verba schol. Dan. *sine dignitate* petita esse dicamus e D^o *nonnulli sine nomine sine dignitate* accipiunt. multum tamen abest ut necesse sit. cf. schol. Dan. I 248, schol. Ter. hec. III 3, 23. quid quod Non. 354¹⁶ legitur *nomen decus dignitas*. V *Aen. II 558*⁵⁴. plerisque tamen locis ita comparata est similitudo, ut schol. Dan. data opera de vi verbi alicuius praecipiat, D sola verborum electione prodatur se similia legisse. cf. e. g. D H 244 supra; aut talis, ut hic ampla, ille contracta, hic docta, ille a doctrina remota exhibeat. cf. e. g. D XII 169 *qui sacrorum ritus scrupulosius intuentur, puram vestem malunt contagione omni et criminum macula liberam* cum docta schol. Dan. adnotatione.

ergo quod e Sⁱ et Dⁱ comparatione concludendum erat, scholiorum Dan. cum D^o concentu confirmatum videmus. itaque, quae inveniuntur inter Dⁱ interpretationes et Sⁱ commentatorisque Dan. scholia similitudines, eae ad communem quandam illorum auctorem referendae sunt⁵⁵.

QUAE RATIO INTER DONATOS INTERCEDAT. quem adhibuit D commentarium, eum ut pleniorum, ita vetustiorum S^o fuisse apparet. ex interpretibus S^o vetustioribus de nullo plura cognita habemus quam de Aelio Donato: quaeritur num forte illius commentariis usus sit D. id quod demonstratum ivit Burekas. quod si ita est, ad restituendum maximam partem Aelii commentarium recipere adiuventum. quidquid enim inveniatur similitudinis inter S^{um} et D^{um} Aelio vindicandum erit, neque vero minus quidquid apud scriptores S^o vetustiores extat interpretationis Vergilianae, quod apud D^{um} recurrat, per Aelium ad eum pervenisse dicemus. digna igitur quaestio quae accurate perpendatur.

primum ex argumentis a B^o allatis haec mihi idonea non videntur: D II 149 *mihi in ipso pronomine grande pondus est*. schol. Phorm. II 3, 32 *bene mihi. et verbum est scrupulose aliquid interrogantium. sic V l. c. scl. scrupulose interrogantium est non interrogare simpliciter, sed dicere 'dic mihi, edissere mihi'*. cf. schol. hec. III 2, 21; Andr. IV 1, 44. huius observationis ne vestigium quidem

52. S I 472 et alibi, Non. 240¹⁹. — quod addit D aut *ingenio vigilantem* cf. S I 423 *ingeniosi*. — 53. S XI 910 *saevus fortis ut I 99*, quam ibi scripsit *magnus*; Non. 388²⁰. — 54. schol. Ver. I 248 ubi parum probabiliter Keilius supplevit *pro progenie*. — 55. sic alia via eodem quo Burekas pervenimus.

apud Dum⁵⁶. — cum D^o II 13 B contulit schol. hec. I 2,39, cuius haec summa est propter quam laudatur v. Vi *mire unde quaestio, inde coepit*. de hoc nihil apud Dum⁵⁷. — D X 782 quid commune habeat cum schol. Andr. I 5,49 praeter verba Vi non video. — I 605 Ael. (adelph. III 2,6) scite ut solet de arte poetae observavit⁵⁸, D nescio quam philisophorum doctrinam *obscure* proferre putat V^{um}. — D XI 537 nihil nisi paraphrasin Vi verborum exhibet. alia res esset, si D ut S locum Terentii laudaret, ad quem v. Vi adscripsit Ael. — temere e S^o II 292 coll. scholl. Andr. III 2,23, et S^o VII 49 coll. schol. adelph. II 1,42 concluditur S^{um} proferre Aelii interpretationem. nam eodem iure concludas e S^o II 89 coll. schol. hec. III 3,23 Aelium XII 515 'nomen' accepisse de laude, aut e S^o VII 1 coll. schol. eun. II 3,21 Aelium explicasse ut S^{um}: quod secus esse scimus e S^o. — D XI 569 quod scripsit *solitudines ac desertiones*, id more suo fecit, sic I 384 *deserta* . . *solitudo*, II 562 *deserta Creusa* . . *solitudo uxoris*; III 4, 646, IV 330, 677, V 612, VIII 191, XI 843; IX 482⁵⁹.

apud S^{um} si leguntur aut in corpore Danielino, quae scholiis Terentianis Aelio vulgo adscriptis respondeant, Aeliana nos habere, cum ille Aelium se cognovisse testetur, in hoc quaedam extent, quae certissime ad Aelium referenda⁶⁰ sint cum probabilitate⁶² statuimus. his si convenit cum D^o propterea certum est Aelium ab illo exscriptum esse? quid si uterque ex eodem fonte hausit⁶¹? claudicat argumentatio. atqui demonstrari potest unam Di interpretationem redire ad Aelii quandam solius propriam. D XII 515 *Onitem vero, h. e. Oni-*

56. cum Di adn. haec potius comparentur: schol. eun. IV 7,27; hec. III 5,50; Andr. I 1,10; 47; 59; 3,6. S II 657, Quint. inst. orat. XI 3,176. neque vero h. l. D quemquam exscripsisse putandus est, qui ad fastidium usque vim pronomnibus attribuat, ipse professus I 44, III 201 se hoc plurimis locis dicere. — 57. ne hic quidem exscripsisse putandus est auctorem, qui totam Aneidem tractet tamquam laudationem Aeneae ipse hoc professus in praefatione. ceterum cf. schol. Ver. II 293; S II 13. — 58. cf. Eugraphius h. l. Gerstenberg de Eugr. Ter. interpr. diss. Jen. 1886 ea scholia Ter. quibus Eugr. respondet vere Aeliana esse demonstravit. — 59. ego certe is non sum, qui negem talia potuisse extare apud Aelium, neque vero eiusmodi argumentis persuadendi vis inest. — 60. iniuria hoc negavit Halfpap-Klotz in quaest. Servianis diss. Gryph. 1882, cf. S et schol. Dan. II 557. VII 1, VIII 333, IX 547, 760, XI 762, XII 529. qui si e schol. eun. II 3,56 et S^o XII 365 concludit saepius Lucanum laudatum esse ab Aelio, qui in schol. Dann. non commemoretur, non est cur non offendat quod Tiberianus bis laudatur a S^o, Cicero bis a D^o, semel Martialis ab Eugraphio, Firmianus a schol. Dan., Appuleius, Gadullius, Nonius a Nonio. — 61. Aelii vv. I 179, 573 interpretatio extat etiam apud Diomedem, qui eodem quo Aelius auctore usus est; I 237 differentia inter pollicendi et promittendi verba Suetonii est (pg. 286 Rff.); idem v. eunuchi V 8,52 ubi Ael. 'accipit' interpretatur *pascit* laud. v. III 353 (cf. S et D) iam apud Nonium extat cum eadem explicatione. — 62. quamquam cautione opus est, nam schol. adelph. V 3,60 ea v. I 179 explicatio profertur, qua S utitur ad refellendam Aelii sententiam, qui quid de h. v. indicarit, ex arte eius certo constat; nam ad hanc refero schol. Turon. h. v.

tis et Peridiae filium qui Echionio nomine diceretur. cf. Ael. apud Sum; qui si On. voluit esse patronymicum, noluit sane dicere Onitis filium: neque tamen hoc contra nos facit. — huic fortasse altera addenda est adn. D II 557 *litore ubi litare consuevit.* cf. Ael. apud Sum. sic verba extant in edd., non leguntur in cod. Harlemensi. ipse v. d. Hoeven pg. 19 ea D^o tribuit, quoniam aliae quoque in illo cod. omissae sint interpretationes: et recte, si quid video. nam quae secuntur *quoniam intra domum et ante aras constabat occisum* quoad rationem prave, sed secundum Dⁱ consuetudinem dicta sunt.¹⁰ — itaque commentario usus est Aelio certe non vetustiore. sicubi igitur inveniuntur apud eum quae scholiis Terentianis respondeant, nunc demum cum ratione et probabilitate de Aeliana illorum origine coniectura fit.

ipso vero Aelii commentario usus non est. nam inveniuntur loci ubi Ael. et S contra Dum faciant et alios. sic D^o II 103 convenit cum plerisque in schol. Veron. commemoratis, Aelio (Andr. I 4, 1) cum So. — II 632 S et schol. Dan. ut Ael. (eun. V 2,36, ad. V 6,6) 'deo' legunt, D 'dea' ut schol. Veron. 83₃₄, 89₆. — ibid. Ael. ut S 'ac ducente' legit, aliter non addidisset verba 'flammas — expedio'; D 'adducente' ut schol. Dan. I 382, VII 298. — e schol. eun. III 2,1 apparet Aelium VI 257 post verba 'adv. dea' distinxisse⁶³: sic S III 209. D^o convenit cum quibusdam in schol. Turon. commemoratis. — II 291 Ael. (hec. IV 2,18) 'datum' accipit *praestitum*; sic schol. Dan. alterum *sat — militasti*. D^o qui adnotet *ut plenum venisse interitum demonstraret* cum schol. Dan. priore convenit⁶⁴. — II 428 Ael. (Andr. prol. 4) 'aliter' accipit *contra*: sic schol. Dan. prius⁶⁵. *D ubi ponitur hoc illi visum est, non iustum iudicium sed libido significatur*: sic schol. Dan. alterum⁶⁶. — contra solum schol. Ter. quod Aelianum esse sentio etsi demonstrare non possum facit D IX 300 *alio illum more dehinc iurare consuevisse voluit demonstrare*. sic illi qui de Aenea pontifice cogitabant. schol. Andr. I 5,46 *bene praeterito quoniam quae praeterita sunt in recordatione magis lacrimabilia sunt*. V II 678 et l. c. adolph. III 2, 54.

aliis locis D et S contra Aelium faciunt et alios. velut I 548 Ael. (Phorm. prol. 21) distinxit ante illud 'nec'⁶⁷: sic alii in schol. Dan. commemorati, S I 720⁶⁷. Dum post illud 'metus' distinxisse apparet ex verbis *nihil est quod metuere debamus*, quibus Ilionea vult et *ponere spem et inicere metum*. sic S h. l. — I 749 Ael. (eun. IV 3,6) Didonem vult amorem tamquam venenum bibisse: sic schol. Dan. I 688. D et S poetam volunt ad convivium adluisse. — V 64 Ael. (Phorm. I 2,69) 'si' accipit *postquam*⁶⁸. sic schol. Dan. *D non de die dubitat sed de serenitate*. sic S. — IX 255 Ael. (Andr. I 1,45,

63. in schol. Dan. IV 461 idem. vv. Vi et Ter. laudantur. — 64. recte haec intellexit Bergkiius. cf. Thil. adn. crit. — 65. nos 'waren entgegen-gesetzter ansicht'. — 66. S. III 2, ge. IV 393. — 67. sic saepe S sibi non constat: cf. I 99 et XI 910, I 120 et 573, 484 et IV 672, I 548 et 720, 749 et IV 2, II 558 et VII 337, VI 758 et XII 515.

eun. III 2,20) sic interpretatus est '*actutum vobis Aeneas reddet praemia et Ascanius si quando aetas eius corroborata erit*' (propter v. V 546); sic schol. Dan. S contra et D de aetate Ascanii qualis tunc fuit cogitant. — XI 309 Ael. (eun. II 2,9) coniungit verba 'ponite — quisque'. sic ceteri grammatici praeter S^{um} et D^{um}. — XII 60 Ael. (Andr. prol. 8, hec. II 1,33) pluralem pro singulari accipit. sic Asper 113, K, schol. Dan. II 20. D interpretatur ut S. — III 233 quomodo Ael. (eun. V 2,20)⁶⁸ acceperit 'circumvolat', cum inde apparet, quod in Ter. versu 'involem' ab avibus tractum ait, tum quod illa verba non solum gestu sed etiam corporis motu adiuvanda esse dicit: proprie accepit de volatu⁶⁹. eadem est Si et Nonii 32₃, explicatio prior. cum D^o qui rapiendi verbo utatur⁷⁰ consentit Si et Non. explicatio altera. — D V 236 *laetus h. e. si laetus de proventus victoriae fuero*. sic S. Ael. (eun. IV 1,8) intellexit *libenter*, ut D IX 89, XII 393. — S et D VI 568 'furto' accipiunt de facinore quod in occulto remansit, Ael. (eun. IV 7, 39) explicat *omne maleficium generaliter* (h. e. species pro genere). de illo eum non cogitasse docet v. quem laudat georg. IV 346 (cf. Ael. apud S^{um} h. l.). — XII 161 Aelius in arte ut Macrobius praesumptionem recte agnoscit; D^o cum S^o convenit.

his subicio locos ubi solus D contra Aelium faciat, ita tamen ut veri simile non sit ipsum de suo scripsisse. I 69 quaestio erat quid sibi vellent haec 'et disice c. p.' post illa 'subm. obrue p. aut age d.'; quare alii ut S V 683 'corpora' accipiebant de navibus, alii 'et' pro *aut* dictum. Ael. (Andr. II 1, 28)⁶⁸ cum primo maiora postremo quae ex his viderentur minima Junonem petere dicit, illa 'disice c. p.' de hominibus aqua mersis certe non intellexit. D quaestionem solvit ordinatione verborum: qualis ratio non abhorret a consuetudine aliorum. cf. Ael. apud S^{um} VI 339, IX 30. — D III 535 quod non accepit Aelii interpretationem mirum non est; nec tamen simpliciter ut S explicat, sed ita ut latendi verbo attribuit significationem 'tutum esse': non inepte; cf. D X 601. is a quo hoc accepit coniunxisse videtur 'portus latet ab euroo fluctu'. — D X 515 *caede nova h. e. exquisito supplicii genere*. cf. S VII 695. Ael. (ad. III 2, 15) verba proprie accepit.

aliam Aelianae interpretationem quam ipse non excogitavit admiscuit II 65, ubi Ael. crimine legit (Phorm. II 1, 35; ad. V 1, 12); II 244, ubi Ael. memoriam accepit *intellegentiam* (Andr. IV 3, 8); IX 232 ubi Ael. pretium accepit *poenam* (Andr. III 5, 4)⁶⁸; X 245 ubi Ael. spectabis legit (hec. III 1, 6)⁶⁸. de IX 675 v. i.

atque, dixeris, potuit Aelius diversas proponere et interpretationes et lectiones. audio: sed vide talia. S III 636 tres Aelii inter-

68. schol. si quod aliud Aelii quo de gestu agatur. cf. Scheidemantel quaestiones Euanth. diss. Lips. 1883. — 69. v. Vi attulit ut appareret quam recte Ter. mulierculam manus praetendentem et cum impetu quodam in servum irruentem comparasset ferae avi, quae paratis unguis praedam petit. — 70. D VI 199 *involare dicimus cum aliquid furtim vola manus subtrahitur* laudato v. eunuchi IV 3,6, qui apud Nonium quoque extat.

pretationes adfert: quarta extat apud D^{um} *faciebant hoc comae*⁷¹ *et rugae frontis torvae*; quae si apud Aelium quoque extabant id S omisit, in quo summa posita erat. nam V dixit 'sub fronte l.': D^{um} vero nefas est credere addidisse id in quo vis est maxima. quid quod conferri potest schol. Dan. *intra frontem recesserat*. — D IX 363, 547 eas rationes sequitur, quas disertis verbis Aelianis opponit S neque tamen has ita comparatas, ut cuivis pateant; D IX 675 Aelianae Cornuti interpretationem miscuit, quam Aelianae opponit S. — VI 339 ne vitium sit Aelius contortam verborum constructionem statuit; ob eandem causam simile facit D sed multo aptius: prorsus nequit cogitari utrumque ab Aelio prolatum fuisse.⁷² — D I 179 eodem prorsus modo quo S Aelianam interpretationem redarguit. — D IX 763 *aut hastas sublatas hostibus ingerebat, aut aliis*⁷³ *raptas in eos iaciebat qui fugerant*.⁷⁴ videtur mihi apparere hic deprehendere nos et Aelii et Si sententiam quamvis obscuratam, more eius, utramque. — D I 7, 261, 286 eandem quaestionem quae solvitur a So VI 752 et Probo georg. III 46 irritam esse demonstrat, quia imperfectum V opus reliquerit; hoc ipsum non excogitasse certissimum est, ut quo concedatur aliquid in Aeneide vituperandum esse: D^o omnia quae scripsit V bona sunt et supra obtractationem⁷⁵. Aelius si de hac re dixit omnino, Si ratione usus esse videtur. certe de posterioribus quos V non scripserit libris⁷⁶ cogitare non potuit is, qui scripsit in vita Vi *perfecta demum materia e. q. s.* et de numero librorum duodenario testatus est discrete.⁷⁷

QUAEDAM TI. DONATI AELIO VINDICANTUR. quoniam D^{um} Aelii commentarium ipsum adhibuisse negavimus, ex Si et comm.

71. sic Aelius *crimibus tegebatur*. — 72. Dum istam rationem fugiturum non fuisse docent adnn. ad I 69, XII 169; I 365 verba sic ordinat 'devenere locos mercatique solum, ubi nuncing. cern.' — 73 *aliis* de quibus dixerit ex opposito apparet. — 74. D XII 330 *an suas raptas hastas ingesserit hostibus, an hostibus raptas, i. e. sublatas incertum est*. — 75. v. d. Hoeven pg. 28. — 76. D I 286. — 77. D VII 1, IX 31, X 463, 497, XI 318, 763, XII 366, 529, 585 cum So facit contra Aelium; D 14 memorem accipit *quae meminerat*, Ael (Andr. I 1,17) *quae in memoria erat*: cf. S; D II 136 verba 'si forte dedissent' cum sequentibus coniungit haud male, ille (Phorm. II 1.43) ut S; D II 161 feram accipit *auferam*, ille (Phorm. I 4,20) ut schol. Dan.; D II 396 nostro accipit proprie, ille (ad V 6,10) ut schol. Dan.; D III 686 ni accipit *nisi*, ille (eun III 3,2) *ne*; D IV 83 absens *demens*, ille (ad IV 5,34) ut S; D V 262 verbo 'viro' emphasin tribuit, ille (eun II 2,30) supervacue dictum recte putat; IX 525 ille (hec. IV 4,42) vos de una C. accipit ut S X 188, aliter D; D XI 122 crimine intellegit *criminatione*, ille (hec. V 2.13) *falsa suspicione*; D XII 25 urbanitatem quandam agnoscit. cum illo (hec. V 1,18) S consentit. III 85 Aelium 'propriam' interpretatum esse *perpetuam* apparet e So coll. schol. Dan. buc. VII 31, Eugr Andr. IV 3,1; aliter D; Aelius I 398 illud coetu accepit *circulo* (class. auctt. vol. VII pg. 556 Mai.), contra D *cygnos dicit ordine soluto volitare*. haec quamquam nihil equidem inde concluderim, attuli ne quid omisisse viderer.

Dan. cum De comparatione sola de Aelio nihil posse concludi sane dolendum est. itaque e Di copiis quid Aelio dandum sit si quaeritur, nobis quoque ad Terentianos qui Aelii feruntur commentarios recurrendum est.⁷⁸ ad quos conferendos priusquam accedamus una commemoretur Di interpretatio VI 623 *hic contra iura publica legemque naturae e. q. s. cf. S de Aelio. ex hoc concentu temere fortasse Dum Aelianis usum esse statuissimus: quod cum demonstratum sit, casui tribuendus non erit.*

ac primum quidem Aelii sententiam impugnat his locis: II 434 *separandum est divellimur inde; ceterum si iungatur, erit foedum e. q. s.* haec ita coniuncta leguntur in schol. Andr. III 2, 39 et quod notabile est, inverso ordine in schol. Andr. I 5, 8. — III 82 *veterem non quasi veteris amicitiae tantum debemus accipere, sed talem, qualis fuerat cum staret felicitas Troiae.*⁷⁹ Ael. Andr. III 3, 7; Phorm. I, 2, 17.⁸⁰ — XI 275 redarguit qui 'speranda' intellegant *metuenda.* e comparatione Si et Aelii (in arte p. 394) apparet a De impugnari Aelium, cum is proprie hoc verbum accipere nequiverit.

DI 137 *dolores intus in sensibus enumerabat.* Ael. hec. I 2, 32 — I 157 *defessi . . fessi admodum . . satis fessi.* Ael. adolph. IV 6, 1.⁸¹ — I 241 Si adn. cod. Monac. testimonio Aelio vindicatur.⁸² *D quando Tr. venient ad Italiam, aut, si id non datur, quando autem carebunt malis?* — I 254 *temperavit ut diceret subrisit. ostendit cur plenus non fuerit risus.* cf. D X 227; Ael. Andr. II 6, 16. — I 727 *funalia . . faces ex funibus praeceperatas.* Ael. Andr. I 1, 88. cf. S. — D II 77 *fateri est aliquid prodere, quod sit contrarium confitenti.* III 609 *fateri ex necessitate; debuit confiteri, qui tot scelera fuit reus.* Ael. eun. IV 4, 46. ad. prol. 4⁸³. — II 89 *haec nobilitas generis e. q. s.* Ael. hec. III 3, 23. — II 105 *scitari h. e. impensius quaerere.* Ael. eun. III 4, 10. — II 107 *pavitantem simulato pavore loquentem.* 76. *velut confitendi assumpta fiducia.* Ael. eun. III 5, 48. cf. S et schol. Dan. II 67, S 107. — II 148 *dimitte ex animo cives, quos iam dimisisti fugiendo.* Ael. Phorm. I 2, 91. — II 234 Si adn. cod. Mon. testimonio Aelio vindicatur. *D muris enim patefactis interiora moenia pandebantur*⁸⁴. — itidem res se habet II 437. *D causa tanti certaminis in aperto est: quod illic sperarentur regales divitiae.* — II 680 *vere mirabile monstrum. fiebant enim multa contra naturam rerum*⁸⁵. Ael. eun. IV 3, 14. — II 707 *iam*⁸⁶ *imponere cervici meae.* Ael. hec. IV 3, 4. — II 717 *excusat Aeneas ne patrem videretur onerare, licet ipse*

78. rectissime, etsi dubitat ipse, B indicavit de Do IV 373. nam D laudat Ter. haut. II 3, 15. S Ter. adolph. III 2, 32, ubi Ael. adscripsit et verum Vi et illum ex haut. sed D Aelium non intellexit. — D VII 291 a Bo adferri debebat sub numero 2: cf. SI 127. — 79. schol. Bern. ge. I 378. — 80. S XI 537. — 81. cf. e. g. Isid. orig. X 71. Ael. eun. II 2, 49; Engr. haut. IV 6, 21. S I 106. — 82. Thilo praef. pg. LXXVI — 83. S. IV 20; Non. 434⁸². Isid. diff. I 232. — 84. ne sit iteratio. — 85. cf. Burckas pg. 41. Isid. diff. I 457, Front. diff. G. L. VII 520. K. — 86. cf. schol. adolph II 1, 21.

esset omnia portaturus. Ael. ad. IV 5,71. — II 784 *partum acquisitum laboribus.* Ael. Phorm. I 1,12. cf. schol. Dan. — III 3 *haec sunt IV praeterita.* Ael. ad. III 3,11. cf. Probus apud Sum. — III 42 *pulchre dixit 'non — tulit', h. e. non ita me tibi civem genuit Tr. ut tantummodo civis essem verum etiam ut iungerer generi tuo.* Ael. Andr. I 4,3. cf. schol. Dan. — III 85 *da significat ostende.* Ael. eun. III 1,11. cf. schol. Dan.⁸⁷. — ibid. D in eo haeret quod Aeneas imperativo modo usus sit. cf. D VII 37. casu fieri non potuit ut quasi alter Protagoras existeret. sed cf. Ael. Andr. I 1,58; eun. IV 4,18; 7,29; adolph. III 5,1. — III 312 *post mariti nomen nihil potuit loqui. dolor enim ei totam ademerat vocem.* Ael. et Eugr. Andr. I 5, 10. cf. schol. Dan. — III 362 *fare age hortationem poscentis significat.* sic D saepe. Ael. Andr. III 4, 19; eun. I 2, 19; 50. cf. S. — IV 13 *omnes partes exequitur quae amanti congruerent: ecce enim dolet casus eius e. q. s.* Ael. hec I 2, 92. — IV 92 *cum dicit aggressa ostendit eam aliquid insidiose⁸⁸ dicturam.* Ael. hec. V 1, 5; cf. schol. Dan. — IV 126 *conubio iungam ut perpetuo matrimonii vinculo iungatur.* cf. D et schol. Dan. I 73, Ael. et Eugr. Andr. IV 3, 1 et alibi.⁸⁹ — IV 217 *rapto h. e. coniunctione quaesita per violentiam* cf. S. Ael. adolph. III 3, 2. D I 28⁹⁰ *quod turpiter amatus sit a Jove.* cf. S. — IV 317 *affectus coniunctionis ipsius intellegitur habuisse rationem.* Ael. Andr. I, 5, 57; cf. S. — IV 335 *quae enumeras te mihi praestitisse.* cf. S. D V 801, Ael. et Eugr. Andr. II 1,31 et alibi. — IV 377 *quod dixit 'nunc' . . intellegendum 'quando . . otium consecutus es e. q. s. si ista vera sunt, cur non extiterunt ante beneficia mea?'* Ael. eun. I 1,25; cf. schol. Dan. — IV 641 *ambulabat non celeriter ut potuit, sed segnius ut aetas permisit.* Ael. eun. V 3,4; cf. S. — IV 645 *non dixit ingressa est, sed irrupit.* Ael. Andr. I 1,105. — IV 656 *calumnia est propter Sychaei mortem defensam non esse; nam defendisse occisi mortem est praedam propter quam mactatus est abstulisse.* cf. S, Ael. Phorm. I 4, 12, ubi Eugraphium v. Vi saltem commemorasse ex illo 'Pigmalionem' apparet, quod in coddextare narrat Westerhovius. — V 533 *sume enim non tradentem significat, sed hortantem, ut sibi ipse vendicaret⁹¹ quod plus fuit quam dare.* Ael. adolph. prol. 10 *sumpsit sibi] libere tulit . . ut 'sume pater'⁹².* S quoque simplicem aspernatus interpretationem

87. S I 676 et alibi; Non. 278₃₁. potuit sane Ael. ita accipere 'da' ut Non. 278₃₁. — 88. invidiose ed. — 89. Porph. Hor. carm. II 2,22; Non. 361₂₇. D VI 871 pr. intellexit *diuturna*, cf. Non. 361₂₇. — 90. quamquam potuit Ael. ita accipere 'rapti' ut Non. 320₂₁. — 91. cf. Sueton. diff. verb. pg. 293 Rff. cum editoris adnotatione, in primis Isid. diff. verb. 512. — 92. quod esse Vi latuit editores. item in schol. Phorm. I 3,26 *praesaga — mens* = X 843; hec. I 2,43 *quam — deponas* = XII 48; Macr. Sat. V I *non — lites* = ecl. III 108. dato occasione aliud corrigam. errant qui in schol. eun. V 8,27 ante verba q. s. *et aliter 'vir — praemium'* auctoris nomen excidisse putant. legis formula est apud rhetores; Sen. contr. X 2,47₁₁, K; Quint. decl. CCLVII 52₁₇ Ri cf. 17; CCLXVI 85₂₁ cf. 21; Dracont. carm. prof. 5 argum. (PLM vol. V pg. 138 B.). eiusdem generis est schol. Dan. IV 198.

(nimm in empfang) quae extat apud Nonium 395₃, similiter verba accipit (nimm dir). quae de ICTorum usu dicit num Aelius quoque exhibuerit nescimus. — V 798 *non dubitanter posuit 'si' e. q. s.* Ael. hec. III 3,29; cf. S. — VI 298 *portitores dicuntur qui portus observant ut sine ipsorum iussu nullus transeat in alienas regiones.* Ael. et Engr. Phorm. I 2,100.⁹³ — VI 614 *expectare incertum peius est quam pati.* Ael. et Engr. hec. III 4,8; cf. S.⁹⁴ — VII 452 *peius obiurgare non potuit quam ut ea illi ingereret, quae ille meminerat protulisse.* Ael. eun. V 1,2. — VIII 151 *spectata iuventus] insigne est virtutis quod factorum probavit effectus.* Ael. Andr. V 1,1; cf. schol. Dan.⁹⁵ — VIII 365 *pauper est cui deest maior copia et tamen aliquantum sibi substantiae est. egenarum autem rerum significatio miserias exprimit et mendicitatem plenam.* Ael. Andr. I 5,40.⁹⁶ — IX 15 *fugientis h. e. celeriter recedentis.* cf. schol. Dan.; D XI 825, Ael. adelph. IV 1,22.⁹⁷ — IX 98 *sic dixit hoc loco defunctae quomodo VI 83.* cf. S; Ael. eun. prol. 15.⁹⁸ — X 89 *quasi dolens miseros vocat quibus atrox fuerat inimica e. q. s.* Ael. eun. V 7,13. — X 91 *foedera solvere furto est matrimonii iure honestos nexu turpi conventione⁹⁹ dissolvere.* cf. S; Ael. eun. IV 7, 39. — X 96 *taliam Juno fundebat ex ore.* cf. S; etiam I 519 D orandi verbum de ore derivat; Ael. hec. IV 4,95. — X 532 *parce h. e. serva. inde enim parci dicuntur, quia quod habuerint servant. nam et salem parcum V dixit alio loco quia tradita sibi custodit (ge. III 403).* cf. S utrobique, ge. I 4; D VIII 317; Ael. adelph. I 1,20; hec. III 1,2; Engr. Phorm. I 1,10.¹⁰⁰ — D X 542 cum provocet ad v. 539 et digna arma fuisse dicat quae viderentur in templo, sane probabile est similia eum legisse eorum quae extant in schol. Phorm. I 2,3. ceterum cf. D XI 655 *non ideo lectas dicit ut apud Dianam reprobae remansisse viderentur, sed quod omnes lectas habuisset.*¹⁰¹ — X 612 *tristia i. e. imperiosa.* cf. S h. l., VI 374, ge. III 37; Ael. Andr. V 2,16. — XI 97 *supremam complevit defunctorum salutationem, quae inventa est ideo quia post eam videri non possunt.* cf. S; Ael. Andr. IV 2,13. — XI 468 *assumptum fertur ex vetere consuetudine ex more iudicum. nam cum actus suos explissent, hac voce per praeconem utebantur ut dicerent illicet h. e. ire licet.* Ael. Phorm. I 4,31; eun. I 1,9; Engr. eun. II 3,55. — XI 515 *furtum belli est cum fraude ad victoriam tenditur.* Ael. eun. IV 7,39. — XII 15 *asseruit crimen esse quam*

93. consentit Non. 24₁₁ et 24; plane aliter S. — 94. propter Gerstenbergium moneo, ita demonstratum esse Aelii adn. contractam nunc legi. — 95. S et schol. Bern. ge. I 197; Non. 402₁₁; gloss. Cic. cod. Leid. oct. 88 (J.J. 1891 pg. 431 num. 37). — 96. Isid. diff. I 185 = schol. Dan. georg. I 146. — 97. Sen. epp. 108₁₁. Non. 307₁₁; S IV 72, ge. III 462, cf. schol. Bern. — 98. pergit D *alias enim defunctum mortuum dicimus e. q. s.; def. enim est complere.* cf. S VI 83; Non. 287; Placid. gloss. s. v.; Ael. ad. III 4,62. — 99. D III 324 *'tetigit cub.' ad ludibriosam conventionem.* — 100. schol. Bern. ge. I 4, III 403; Non. 370₁₁. — 101. quod est aliis verbis *'lectas adiectivum est non participium'*.

*maximum e. q. s. cf. S et schol. Dan.; D IX 4 sedere otiosum significat. XI 460 habetis tempus otiosum: sedete potius.*¹⁰² Ael. ad. IV 5,38. — XII 47 *non quando voluit, sed quando potuit, qui expectabat Latinum.* sic Aelium interpretatum esse apparet e schol. hec. V 1,18 ubi demonstrare vult iam antea Turnum interrumpere voluisse Latinum.¹⁰³ — XII 50 *quod patrem appellavit loqui voluit ut gener.* Ael. Andr. V 4,36.

II 458 *euado h. e. . . ascendendo pervenio.* Engr. eun. III 3,11 coll. Ael. Andr. I 1,100 et alibi. — IV 50 *fac sacrificia numinibus et eorum favorem concilia.* cf. schol. Dan.; aliter potuisse explicari S docet. iam cf. D 56 *ecce deorum favorem e. q. s.;* ibique S. D X 31 *secura haec dicebat: nihil enim factum est nisi ex eius voluntate* ibique S et schol. Dan. Engr. haut. V 2,45 coll. Ael. eun. III 2,13. — I 211 *alii detrahebant coria.* cf. S. Engr. haut. IV 4,6¹⁰⁴. (Non. 414, Isid. diff. I 562).

saepissime D verbo q. e. vir emphasin attribuit¹⁰⁵, non dico totiens Aelium idem adnotasse, sed quin in hoc quoque praeverit non dubito. cf. Ael. eun. II 3,15; adelph. IV 2,25: nam etiam verba eadem sunt *'non ad sexum rettulit sed'*. — IV 211 *femina quasi abiecti sexus;* cf. S. laudat deinde v. Ter. hec. II 1,17: cf. ibi Ael. Engr. haut. V 3,4 laudato versu hecyræ *aliud est mulierem dicere propter*¹⁰⁶ *naturam, aliud propter*¹⁰⁶ *vitiū.*

D VI 805 de v. Ter. eun. III 1,2 *ille si diceret magnas, non promerebatur patronum: sed ait ingentes, ut aestimationem audientis assentatione superaret.* cf. Ael. et Engr.; in Vi commentario haec non legit, cum adaptata sint omnia ad praeceptum quoddam rhetoricum, quod ineptissime additum est ad v. Vi. ergo, cum post Aelium fuerit, Terentium eum legisse Aelii usum commentario vel aliquo qui ab Aelio pendebat tantum non certum est. nam idem docet D I 260 *hoc esse servandum in talibus causis etiam Terentius docet qui dixit in Andria (II 2,2) 'sed — gaudio'. non enim convertere animum quispiam potest, nisi fuerit in timoris causa securior factus.* cf. Ael. et Engr.

DE DONATI AUCTORE. fuit igitur Di auctor post Aelium adhibitusque est etiam a S^o et ab eo qui pleniorem commentarium composuit. Firmianum Vi commentatorem si post Aelium fuisse constaret, ab hoc pendere Dum contenderem: D VII 543 *evolavit per auras.* cf. S et schol. Dan. atqui nihil de eo constat: ut qui de Lactantio¹⁰⁷ malit cogitare, refutari non possit. commentatoris istius vestigia etiam alibi deprehendere mihi videor.

πλεονασμῶν et similia in vitiis numerata esse praeter artium scriptores docet Quintilianus inst. orat. VIII 3,53 sq.¹⁰⁸ saepissime notatur in scholiis Vergilianis. hoc etiam Aelium fecisse apparet e schol. Ter. Andr. I 5,3; II 2,32; V 1,18; eun. I 2,120; hec prol. I 7,

^{102.} ibi qui extat apud Sum v. ge. IV 244 a. Do laudatur VI 575. — ^{103.} aliter S. — ^{104.} ubi Aelii comm. non extat. — ^{105.} Quinct. inst. or. VIII 3,86; schol. Ver. I 1, S VI 553, ge. II 174, III 252 ibique schol. Bern. — ^{106.} per ed. — ^{107.} quae est Leonis sententia.

II 30. multa ab aliis excogitata sunt, 'ne bis idem dixisse V videretur': S I 507, III 627, IX 317 (coll. So I 208!), X 38; schol. Dan. IV 11, schol. Bern. ge. I 1 prius; cf. etiam schol. Dan. I 546, VIII 574, schol. Turon. X 295. horum in numero etiam D est: I 185, 563, II 455, XI 48; de X 566 vide supra pg. 5.

D IV 316 *inceptos hymenaeos intellegunt quasi recenti tempore contractos. quod contra est; nam si ita esset, coeptos diceret, non inceptos.* illud cur non acceperit e schol. Dan. *bis idem dixit* apparet. itaque etsi sic exposuerat *per inceptos hymenaeos* quod significat *per nuptias nostras* addens *asserit Dido nuptias dici posse etiam quae duorum tantum conventione*⁹⁹ *nullo teste perficiuntur* — h. e. etsi illos hymenaeos rettulerat ad illum in spelunca coitum — tamen subiecit *incepta vero dispositiones sunt et definitiones animorum significant e. q. s.* hic ergo istos hymenaeos refert ad legitimas futuras secundum spem Didonis nuptias. attamen rursus 339 *licet imaginaria velut nuptiarum sollemnitas praecessisset e. q. s.* ergo illam 'aliorum' refutationem non de suo dedit D sed recepit ab auctore ita, ut more suo eam cum aliis confunderet. eadem de incipiendi verbo observatio passim repetitur a D: I 37, VI 384, 470, VII 259, IX 694, XI 469. alibi παραφράσεων eam sequitur IV 638, V 678, XII 566. cuius neque apud Sum nec in scholl. Dan. restat vestigium neque in scholiis Terentianis, quamquam ibi quoque de qua: dam h. v. proprietate multa verba fiunt: eun. V 5,25; 8,1; 9,5; ad. II 2,29, hec. prol. II 10; Phorm. I 4,48. iam vero in glossis Vergilianis (corp. gloss. Lat. IV 476,16) legitur *incepto destinato*¹⁰⁰. per se nihil obstat, quominus e D in glossaria quaedam fluxisse sumamus, quoniam spari istam definitionem invenimus in glossis Nonii. incepto V dixit I 37, II 654, VI 470. qualis est natura glossarum necesse est ipsum illud 'destinato' extitisse in ultimo ut ita dicam fonte: non invenis apud D^{um}. ergo istam glossam ad Dⁱ auctorem referendam dicemus. quae coniectura his videtur comprobari. D I 507 *iura dabat sic alii exponunt quasi imperabat.* in glossis istis 448,10 *iura dabunt* (= I 293). — D II 242 *penetrare enim est penitus intrare* = gloss. 457,22; cf. schol. Dan. IX 10. nihil horum apud Sum. D II 735 *male amicum inimicum accipiunt* = gloss. 451,28; cf. schol. Dan. ge. I 105. — D VI 173 *aemulus adversarius.* S *alias inimicus.* gloss. 428,10 *aemulus adversarius, inimicus.* — gloss. 442,8 *ferae caprae capreolae.* S IV 152 *ferae caprae h. e. caprae.* D XII 414 *feris capris h. e. capreolis.* — gloss. 468,25 *subridens breviter ridens.* cf. supra pg. 27 de v. I 254.

108. Aristoph. ran. 1154. Lessing de Langii Hor. carm. II 5 init. versione *weil Horax dadurch ein schwätzer wird und einerlei zweimal sagt.* — 109. similis est gloss. cod. Vatic. 3321 (92,11) *inceptum designatum.*

== 6,, Herculeum lege; 5,, adde D IX 29, 8,, Non. 124,11, 18,, D X 186, 27 D X 742; 20,, cum D^o XII 513 cf. S X 747. ==

CAROLUS HOPPE DE VITA SUA.

Natus sum Berolini a. 1868 pridie idus Augustas patre Adelbert quo laetor superstite, matre Hedwig e gente Mueller, quam ante hos septem annos morte ereptam lugeo. fidei addictus sum evangelicae.

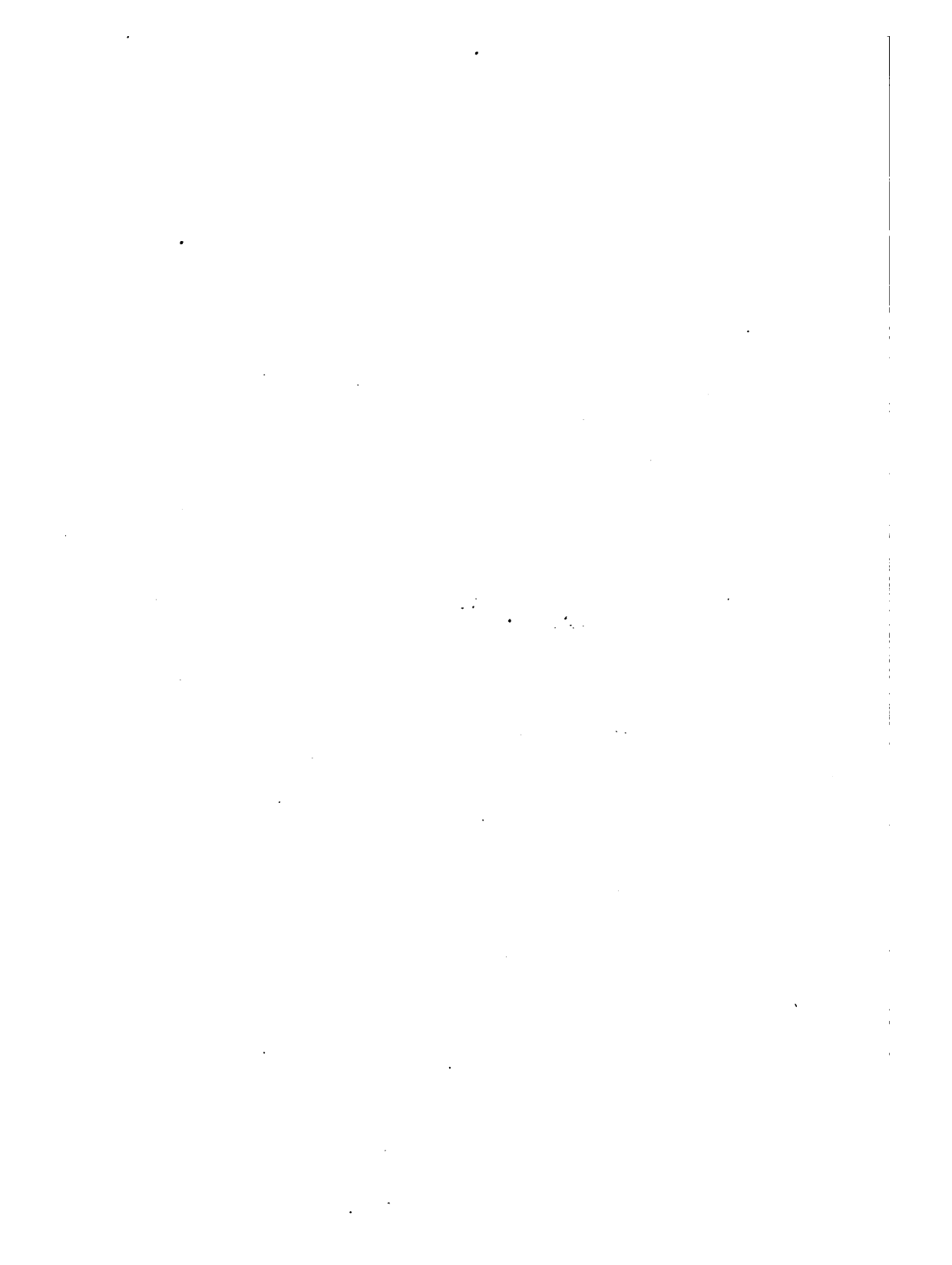
gymnasium Berolinense Leucophaeum per octo annos et sex menses frequentavi. vere anni 1886 maturitatis testimonio accepto universitatis litterariae Berolinensis civis factus sum, ut studiis philologicis operam darem. auctumno eiusdem anni Gottingam me contuli, unde duobus annis post Berolinum redii.

per octies sex menses docuerunt me vv. dd. Dilthey, Kielhorn, Lange, W. Meyer, Sauppe, de Wilamowitz Gottingenses; Diels, Harnack, Hirschfeld, Koehler, Kirchhoff, Paulsen, de Treitschke, Zeller Berolinenses. ad exercitationes benigne me admiserunt Vahlen philogicas, W. Meyer palaeographicas, de Wilamowitz metricas, Dilthey et Robert archaeologicas, Koehler historicas.

regii philologorum proseminarii Gottingensis, seminarii et Gottingensis et Berolinensis sodalis fui ordinarius per singulos annos.

omnibus qui me docuerunt viris, in primis vero Guilelmo Meyer gratias ago candidissimas eorumque semper ob oculos habebo exemplar ad imitandum.

3 2044 004 511 374

THE BORROWER WILL BE CHARGED AN OVERDUE FEE IF THIS BOOK IS NOT RETURNED TO THE LIBRARY ON OR BEFORE THE LAST DATE STAMPED BELOW. NON-RECEIPT OF OVERDUE NOTICES DOES NOT EXEMPT THE BORROWER FROM OVERDUE FEES.

CANCELLED

MAY - 7 1989
MAY - 1 1989

0027970

